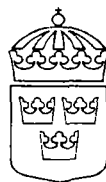

Utrikesutskottets betänkande

1989/90:UU16

Samarbete med Baltikum, Central- och Östeuropa

1989/90
UU16

Motionerna

1989/90:A12 av Sven-Olof Petersson m.fl. (c) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förbättrade förbindelser mellan sydöstra Sverige och Östeuropa/Baltikum.

1989/90:A117 av Sven-Olof Petersson (c) vari yrkas

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förbättrade förbindelser mellan sydöstra Sverige och Östeuropa/Baltikum.

1989/90:U207 av Sten Svensson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om svenska biståndsinsatser inom miljöområdet i Baltikum och i Polen.

1989/90:U208 av Karl Erik Olsson m.fl. (c) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kärnkraftverket i Ignalina,

Motiveringen återfinns i motion 1989/90:Jo749.

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rådgivningshjälp på miljöområdet till Polen och de baltiska republikerna.

Motiveringen återfinns i motion 1989/90:Jo749.

1989/90:U209 av Grethe Lundblad och Lena Öhrsvik (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige i samarbete med frivilliga hjälporganisationer och inom befintliga biståndsanslag skall ge snabb hjälp till Polens utsatta barn.

1989/90:U210 av Larz Johansson (c) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om den fortsatta finansieringen av projektet.

1989/90:U218 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att introduktion av vatten- och rökgasrening

samt övergång till energi- och resursbesparande teknik i öststaterna måste prioriteras inom ramen för den nordiska investeringsbankens kreditprogram och det svenska miljöbiståndet,

Motiveringen återfinns i motion 1989/90:Jo773.

1989/90:U220 av Claes Roxbergh m.fl. (mp) vari yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inrättande av en europeisk miljöfond,

1989/90:U230 av Pär Granstedt m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till ett kreditinstitut i form av stiftelse eller aktiebolag för kreditgivning till företag med verksamhet i Östeuropa enligt ovan anförda riktlinjer.

1989/90:U231 av Magnus Persson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbildningsstöd till öststaterna.

1989/90:U232 av Per Stenmarck m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående miljöbistånd till länder i Östeuropa,

Motiveringen återfinns i motion 1989/90:Jo824.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående företags och kommuners medverkan för att förbättra miljösituationen i Östeuropa,

Motiveringen återfinns i motion 1989/90:Jo824.

1989/90:U237 av Ingemar Eliasson m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige i kontakter med de övriga medlemsländerna i Nordiska rådet bör verka för att de baltiska unionsrepublikerna Estland, Lettland och Litauen inbjuds att delta i Nordiska rådets verksamhet,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ekonomiskt stöd till Baltikum,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till återupprättande av familj jordbruket i Baltikum,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om transportstöd över Östersjön,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om feriearbete i Sverige för ungdomar från Baltikum,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om insatser för att ge stöd till barnen i Baltikum,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en informationsfunktion för baltiska besökare i Sverige,

1989/90:U242 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Wisla-projektet bör stödjas i enlighet med vad som anförts i motionen,

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förutsättningarna för svenskt ekonomiskt bistånd till Östeuropa,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att det svenska öststödet antingen måste administreras av en myndighet med särskild kompetens för arbete riktat mot Östeuropa eller handläggas av särskilt östkompetent personal som knyts till BITS och SIDA,

3. att riksdagen hos regeringen begär att exportkreditnämndens regler ändras i syfte att möjliggöra byte av delar av Polens och andra länders utlandsskuld mot miljöinvesteringar i inhemsk valuta,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av stöd till Wisla-projektet,

5. att riksdagen beslutar att stöd inom ramen för det svenska östbiståndet skall utgå till Svensk-polska miljöföreningens projekt för att upprätta ett miljöservicecentrum i Warszawa,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stipendier till östeuropeiska studenter för studier i Sverige samt för svenska studenter att förlägga praktikperioder till Östeuropa,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att utnyttja den kompetens som svenska företagare i Östeuropa besitter vid övergången från planekonomi till marknadsekonomi,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om koncentration av svenska insatser till vissa länder och regioner,

9. att riksdagen beslutar att fraktbidrag för gåvor av t.ex. lantbruksmaskiner till Östeuropa skall kunna utgå inom ramen för det svenska Östeuropabiståndet,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av medicinsk och annan nödhjälp till Rumänien.

1989/90:U505 av Catarina Rönnung (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av utökat stöd till Svenska institutet för att möjliggöra ett utvidgat kultur-, student- och forskarutbyte med Östeuropa.

1989/90:U507 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om samarbete med de baltiska staterna.

Motiveringen återfinns i motion 1989/90:U6803.

1989/90:U508 av Kent Carlsson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ekonomiskt stöd till kontakter mellan svenska organisationer och organisationer i Östeuropa.

1. att riksdagen beslutar om ett samarbetsprogram med Baltikum i enlighet med vad i motionen anförts,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om medverkan till och finansiering av en fristående historiekommision,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige skall erbjuda universitetet i Tartu en gästprofessur i ekonomi inom ramen för samarbetsprogrammet med Baltikum,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av förbättrade teleförbindelser mellan Sverige och Baltikum resp. Sverige och Sovjet.

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktningen på hjälp- och stödinsatser till Central- och Östeuropa,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till den fria pressen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till uppbyggnaden på det kyrkliga området,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd och hjälpinsatser för uppbyggnaden av demokratiska partier,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stipendier för studier och praktik på olika nivåer och områden,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige bör delta i den europeiska utvecklingsbanken,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige bör delta i stabiliseringsfonden för Polen,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige bör medverka i överbyggningslån till Ungern,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om insatser för att bygga kapitalismens institutioner i Central- och Östeuropa,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att den i propositionen föreslagna arbetsgruppen skall omvandlas till ett organ för Östeuropasamverkan.

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om miljösamarbete och särskilda miljöprojekt samt finansiering av dessa i Polen, DDR och i de baltiska republikerna,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbildningsinsatser samt stöd till uppbyggnad av en fri press i Polen, DDR och i de baltiska republikerna,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ekonomiskt samarbete med Polen, DDR och de baltiska republikerna samt om skuldbyten med Polen och DDR,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktningen av samarbetet med Östeuropa,

15. att riksdagen hos regeringen begär förslag om sådana ändringar i viseringsreglerna som motionen förordar,

16. att riksdagen hos regeringen begär att statens exportråd får i uppdrag att ta fram program för samarbete mellan svenska småföretag och Polen, DDR och de baltiska republikerna,

1989/90:U525 av Erling Bager och Lars Leijonborg (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige i kontakter med de övriga medlemsländerna i Europarådet bör verka för att de baltiska unionsrepublikerna Estland, Lettland och Litauen erbjuds gäststatus i rådet.

1989/90:U526 av Erling Bager (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om initiativ för att förenkla viseringsförfarandet för svenska invånare inför besök i Baltikum.

1989/90:U527 av Erling Bager (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om svenskundervisningen i svenskbygden Nuckö i Estland.

1989/90:U528 av Ingrid Ronne-Björkqvist och Barbro Westerholm (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till Baltikum på hälso- och sjukvårdsområdet.

1989/90:U535 av Erkki Tammenoksa m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en satsning för forskning vid baltiska universitet.

1989/90:U536 av Pär Granstedt m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om flygförbindelser till de baltiska republikernas huvudstäder,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av förbättrade färjeförbindelser med Baltikum,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbytesprogram för studenter, ungdomar m.fl. grupper,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till utveckling av ett agrart utbildningscentrum,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en utveckling av vänortsutbytet och utvidgade kontakter mellan folkrörelser och kulturgrupper,

1989/90:U539 av Ulf Melin och Ingvar Eriksson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett svenskt stöd till bildandet av ett agrart och kulturellt kunskapscentrum i Estland.

1989/90:U543 av Charlotte Branting (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om sydöstra Sveriges miljövårdssamarbete med öststater.

Motiveringen återfinns i motion 1989/90:A458.

1989/90:U550 av Larz Johansson m.fl. (c) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna de riktlinjer för utveckling av samarbetet med Öst- och Centraleuropa i fråga om högre utbildning som anges i motionen.

Motiveringen återfinns i motion 1989/90:Ub758.

1989/90:U551 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utökade kontakter med och stöd till de öst- och centraleuropeiska länderna,

2. att riksdagen beslutar utveckla de bilaterala kontakterna med de parlamentariska organen i Sovjetunionen,

3. att riksdagen beslutar utveckla de bilaterala kontakterna med de parlamentariska organen i Estland, Lettland och Litauen,

1989/90:U637 av Claes Roxbergh m.fl. (mp) vari yrkas

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inrättande av en europeisk miljöfond,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ett Östeuropasekretariat bör upprättas,

1989/90:U657 av Lars Ernestam m.fl. (fp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om konkreta insatser i frågor om miljösamarbete med Östeuropa, särskilt insatser på områdena tekniskt bistånd, utbildning, forskningssamarbete och stöd till vänortssamarbete i miljöfrågor.

Utskottet

Bakgrund

Utskottet behandlade Sveriges samarbete med Baltikum, Central- och Östeuropa senast i november förra året (1989/90:UU7). Vad som där konstaterades om den pågående långsiktiga ekonomiska krisen i Östeuropa och utvecklingens bakomliggande orsaker äger alltså giltighet.

Den i höstas oförutsett snabba demokratiseringsprocessen bland Warszawapaktens medlemsländer har under de senaste månaderna ytterligare fördjupats och accelererats. På kort tid har flera grundläggande element i den europeiska efterkrigsordningen börjat förändras. Den allt snabbare utvecklingen mot en återförening av de båda tyska staterna, besluten om hemtagandet av sovjetiska trupper från Tjeckoslovakien och Ungern samt fria val i samtliga central- och östeuropeiska länder utgör de mest dramatiska tecknen på att Europa är på väg mot en kvalitativt ny situation, vilken ger helt nya möjligheter till samarbete mellan Europas stater. Samtidigt visar utvecklingen att den nyvunna friheten snabbt kan ge utrymme för återuppväckta nationella motsättningar inom och mellan de östeuropeiska länderna.

Denna nya situation ställer både stater och internationella organisationer inför utmaningen att finna nya samarbetsformer som tillgodoser alla parter intresse av demokratisk konsolidering, ekonomisk utveckling och säkerhetspolitisk stabilitet. Inte vid någon tidpunkt sedan andra världskrigets slut har det europeiska samarbetet diskuterats så förbehållslöst och med så stora förhoppningar som för närvarande. Enbart genom en bred samverkan mellan Europas stater kan de nya möjligheterna utnyttjas och effekterna av framtida påfrestningar begränsas.

Sveriges samarbete med Baltikum och länderna i Central- och Östeuropa bör enligt utskottets mening ses i detta större perspektiv, som ett led i gemensamma strävanden att åstadkomma och befästa förutsättningar för ett framtida fritt, blomstrande och öppet Europa.

Rörelsen i riktning mot demokrati och frigörelse karakteriserar samtliga östeuropeiska länder. Samtidigt har den glädjande utvecklingen under de senaste månaderna illustrerat att skillnader i bakgrund och förutsättningar helt naturligt bidrar till att reformprocessen går olika fort och tar sig skilda uttryck bland de enskilda länderna.

I DDR präglas situationen helt av den från båda sidor uttalade önskan om en relativt snar återförening av de båda tyska staterna. Dessa utsikter dominerar naturligtvis varje diskussion om DDR:s framtid och om ett framtida samarbete med DDR. Resultatet av valen i DDR i mitten av mars visade också att väljarna prioriterar en snabb återförening.

Polen är det land som hunnit längst i ett djärvt försök att på kort tid radikalt förändra ekonomins funktionssätt, också till priset av betydande sociala kostnader som regeringen dock försöker minimera. I Tjeckoslovakien och Ungern fortsätter både politiska och ekonomiska reformer i snabb takt. Bulgarien rör sig i motsvarande riktning fast långsammare och ifrån ett utgångsläge som traditionellt präglats av närmare band till Ryssland och Sovjetunionen.

I Rumänien har det efter den våldsamma revolution som avlägsnade president Ceausescu uppstått en viss oklarhet om den nya ledningens förhållande till den gamla regimen och kommunistpartiet. I Jugoslavien, som tidigare än de övriga länderna varit inriktat på ett brett

samarbete med Västeuropa, präglas situationen nu av tilltagande politiska och etniskt färgade motsättningar mellan delrepublikerna, vilket utgör en belastning för landets förmåga till fortsatt förnyelse.

I Sovjetunionen fortsätter reformprocessen, beledsagad av tilltagande, delvis akuta ekonomiska problem och av skärpta, bl.a. etniskt präglade konflikter. Svårigheten att förvandla det politiska och ekonomiska systemet i en statsbildning av Sovjetunionens format och med dess djupa skillnader mellan delrepublikerna framstår allt tydligare. De har bl.a. lett till försök att stärka den centrala makten genom att utrusta presidentämbetet med nya befogenheter. Samtidigt fortgår demokratiseringsprocessen i bl.a. de baltiska republikerna, åtföljd av alltmer bestämda krav på att återupprätta den självständighet de baltiska republikerna ägde före det tvångsmässiga införlivandet i Sovjetunionen 1940. Kulmen på denna utveckling hittills blev det nyvalda litauiska parlamentets deklaration den 11 mars om återupprättandet av Litauens nationella oberoende. Parlamentsvalen i Estland och Lettland i mitten av mars blev en stor framgång för de krafter som förespråkar nationell självständighet. Estlands Högsta Sovjet beslöt den 30 mars att Estland skall verka för republikens självständighet genom förhandlingar med Moskva.

Mitt i denna skiftande utveckling delar alla de berörda länderna ett gemensamt grundläggande villkor: ekonomiska reformer och i än högre grad en stabil och självgenererande ekonomisk utveckling kräver väsentligt längre tid än de inledande och dramatiska, politiska reformerna. Det gemensamma utgångsläget för samtliga länder är därtill en akut ekonomisk och ekologisk kris, som redan förorsakar stora mänskliga och sociala kostnader och som ytterligare skapar speciella svårigheter för genomdrivandet av en ny reformpolitik. Utan en hållbar ekonomisk grund blir därför demokratiseringsreformerna på sikt bräckliga. De närmaste åren kommer därför med stor sannolikhet att utsätta länderna i Central- och Östeuropa för betydande påfrestningar.

Utan stöd från länderna i väst kommer de påbörjade samhällsförändringarna knappast att kunna genomföras med framgång. Ett västligt stöd för reformprocessen är också en förutsättning för att visionerna och förhoppningarna om det framtida Europa skall kunna förverkligas. Därmed har västländerna uppenbarligen ett eget starkt intresse, såväl från demokratiska som från ekonomiska, ekologiska och säkerhetspolitiska synpunkter, att engagera sig i ett samarbete och lämna ett effektivt bidrag till reformprocessens framgång.

Det svenska östsamarbetets omfattning och allmänna inriktning

Regeringen har i budgetpropositionen tillkännagivit sin avsikt att anslå en miljard kronor över en treårsperiod för samarbetet med Baltikum, Central- och Östeuropa. Härav skall 900 milj.kr. belasta biståndsbudgeten. Av dessa förutses 525 milj.kr. utnyttjas för bilaterala insatser, varav 300 milj.kr. till Polen och 225 milj.kr. till övriga länder. 375 milj.kr. förutses för deltagande i olika multilaterala insatser. För

nästkommande budgetår är förslaget således för den biståndsfinansierade delen av samarbetet 175 milj.kr. för bilaterala insatser och 125 milj.kr. för multilateralt samarbete.

Utskottet har bl.a. genom hörande av utrikesministern inhämtat information om regeringens närmare planer för medlens användning. Utrikesdepartementet har därtill nyligen publicerat en sammanställning av planerade åtgärder över ett brett spektrum av verksamhetsområden. En grundläggande utgångspunkt som redovisas är att ett svenskt stöd till utvecklingen mot demokrati, sociala förbättringar, marknadshushållning samt en förbättrad miljö i området måste bygga på breda kontakter mellan folken i Sverige och Östeuropa. Det är därför en gemensam uppgift för regering, folkrörelser, organisationer och näringsliv.

I ett antal motioner lämnas förslag beträffande utformning och inriktning av det svenska östsamarbetet. Motionsförslagen beträffande stödets storlek och dess finansiering har behandlats i utskottets betänkanden om utrikesdepartementets budget (1989/90:UU14) resp. det internationella utvecklingssamarbetet (1989/90:UU15).

Multilateralt samarbete

I vissa yrkanden i motion U517 (m) föreslås multilaterala insatser inom västsamarbetets ram. Det gäller i yrkande 6 Sveriges deltagande i den europeiska utvecklingsbanken (EBRD), i yrkande 7 Sveriges deltagande i stabiliseringsåtgärder för Polen och i yrkande 8 vår medverkan i ett överbrygningslån till Ungern.

Utskottet konstaterar att flera av dessa förslag berörs i regeringens presenterade planer för östsamarbetet. Vad inledningsvis beträffar det multilaterala samarbetet mellan västländerna för att samordna östbiståndet har Sverige från början deltagit i det s.k. G24-samarbetet mellan OECD-länderna, vilket samordnas av EG-kommissionen. Sverige deltog i utrikesministermötet i december i fjol och har deltagit i samtliga av de fyra möten på s.k. hög tjänstemannanivå som hållits hittills. Sverige deltar därtill löpande i flertalet av de arbetsgrupper som bildats.

Ursprungligen avsåg G24-samarbetet bilaterala insatser endast i Polen och Ungern. För närvarande pågår en diskussion om utvidgandet av länderkretsen. Från svensk sida har betonats G24-samarbetets värde som forum för konsultation och erfarenhetsutbyte men också vikten av flexibilitet och hänsynstagande till många skilda faktorer vid biståndets utformande. Det är också enligt svenskt synsätt av betydelse att de östeuropeiska länderna själva medverkar i samordningsarbetet, liksom att de på lämpligt sätt samarbetar med redan befintliga multilaterala organisationer som IMF, Världsbanken och OECD.

Regeringen har fattat ett beslut om deltagande i en stabiliseringsfond till stöd för det ekonomiska reformprogrammet i Polen och den polska valutan. Fonden, som förvaltas i nära samarbete med IMF, uppgår till en miljard US-dollar. Det svenska bidraget, vilket uppgår till 65 milj.kr., ges som ett räntefritt lån och återbetalas när fonden har

upphört. Fonden förutses ha fyllt sin uppgift efter ett år. Det svenska bidraget kan således förutses återbetalat under den treårsperiod som gäller för det av regeringen presenterade östsamarbetet.

Utskottet anser därmed yrkande 7 i motion U517 (m) besvarat.

Inom ramen för G24-samarbetet har också diskussioner förts om ett s.k. överbrygningslån till Ungern. I det lån som hittills varit aktuellt för Ungern avses finansieringsorgan inom EG låna upp sammanlagt en miljard US-dollar på den internationella kapitalmarknaden för vidareutlåning på kommersiella villkor till Ungern. Ungern kommer därigenom i åtnjutande av relativt goda marknadsvillkor samt vad som i praktiken motsvarar en statsgaranti för marknadskrediter. Länder utanför EG-kretsen har hittills inte deltagit i detta lån till Ungern, och viss oklarhet råder också enligt vad utskottet inhämtat om sådant deltagande i framtiden.

För svensk del har EKN nyligen beslutat om en ny exportkreditgarantiram till Ungern på 900 milj.kr. Fördelarna med att därutöver delta i det av EG planerade lånet framstår inte som självklara, då det i första hand just är fråga om att förmedla krediter från den internationella marknaden. Utskottet är därför inte berett att göra något uttalande om Sveriges medverkan i detta lån utan anser att det är regeringens sak att närmare pröva denna fråga i ljuset av alternativa möjligheter att stödja de ungerska reformprocesserna.

Därmed avstyrker utskottet yrkande 8 i motion U517 (m).

Sverige har deltagit aktivt i diskussionerna om en europeisk återuppbyggnads- och utvecklingsbank (EBRD). Storleken på bankens auktoriserade kapital är ännu ej formellt beslutad men kommer enligt vad regeringen meddelat sannolikt att uppgå till ca 10 miljarder ecu (en ecu ca 7,40 kr.). Den svenska andelen av bankens kapital, vilken avgör det belopp som Sverige skall inbetala som medlem i banken, bestäms genom förhandlingarna med andra intresserade länder. Dessa förhandlingar är ännu inte avslutade. Utskottet har emellertid inhämtat att Sveriges bidrag sannolikt kommer att uppgå till en storleksordning som knappast kan rymmas inom regeringens treårsram om 375 milj.kr. för multilaterala insatser.

Utskottet konstaterar att ett rimligt alternativ beträffande EBRD, som ju rör grundkapitalet i en bank, vore att finna en särskild finansiering utanför de biståndsmedel som nu föreslås av regeringen för östsamarbetet. Utskottet noterar att regeringen avser återkomma i en proposition inför ett eventuellt svenskt medlemskap i EBRD senare i år.

Med det anförda förklarar utskottet yrkande 6 i motion U517 (m) besvarat.

Utöver samarbetet inom G24 kommer Sverige enligt regeringens förslag att delta i flera andra multilaterala projekt till stöd för Baltikum, Central- och Östeuropa. Ett av dessa är EFTA:s utvecklingsfond för

Jugoslavien, som beslutades i december 1989. Det svenska bidraget kommer att uppgå till totalt 160 milj.kr. över fem år, dvs. 32 milj.kr. per år.

Inom ramen för det nordiska samarbetet har beslut fattats om ett samnordiskt riskkapitalbolag för miljöinvesteringar. Bolaget skall med aktiekapital eller risklån delta i finansieringen av samriskföretag och andra samarbetsbolag som tillverkar miljöutrustning och tillhandahåller miljö tjänster i de östeuropeiska länderna. De nordiska ländernas bidrag beräknas till totalt 36 miljoner SDR (speciella dragningsrätter, en SDR ca 8,20 kr.). Bidragen fördelas över sex år. Det svenska bidraget uppgår därmed till 18,2 milj.kr. per år.

Samarbetets allmänna inriktning

Tyngdpunkten i de av regeringen presenterade planerna för samarbete med Baltikum, Central- och Östeuropa ligger på det bilaterala samarbetet. Till detta anslås 525 av de 900 milj.kr. som för treårsperioden utnyttjas av biståndsanslaget. Även de 100 milj.kr. som utgörs av medel utanför biståndsramen går i allt väsentligt till bilaterala insatser.

I ett antal motioner lämnas förslag till *stödets allmänna inriktning*. I yrkande 1 i motion U249 (fp) ges ett antal synpunkter som enligt motionärerna bör vara vägledande. Det gäller bl.a. vikten av att biståndet omfattar ekonomiska kalkyler av olika projekt och tillhandahållande av utländska experter för detta utvärderingsarbete med hänsyn till det beroende som de nya regeringarna alltjämt befinner sig i visavi de gamla byråkratierna. Motionärerna understryker också bl.a. vikten av att utbildning och kunskapsöverföring ges en hög prioritet i det svenska biståndet. I övrigt bör biståndet på miljöområdet prioriteras och där i första hand inriktas på miljöprojekt som redan finns utarbetade med acceptabel konkretion. I yrkande 8 i samma motion föreslås att det svenska stödet koncentreras geografiskt till i första hand de länder vilka i likhet med Sverige har ett intresse av Östersjöns framtid, dvs. i första hand Ryssland, Baltikum, Polen och eventuellt DDR och Tjeckoslovakien. En utgångspunkt bör vidare vara det vänortssamarbete som redan finns i regionen.

I yrkande 1 i motion U517 (m) föreslås att Sverige i fråga om östbiståndet helt och fullt skall vara med i det gemensamma västeuropeiska samarbete som koordineras av EG; dock att det inom denna ram också skall finnas utrymme för vissa bilaterala insatser. Vidare bör stödet enligt motionärerna inriktas på privatisering, avreglering, skattesänkningar och sådana åtgärder som innebär ett klart ställningstagande för marknadsekonomi snarare än blandekonomi. I yrkande 9 i samma motion föreslås insatser till stöd för uppbyggandet av kapitalismens institutioner i form av penning- och kreditväsende, börs- och aktiehandel och därtill hörande lagstiftning.

I yrkande 14 i motion U518 (c) understryks vikten av ett stöd till demokratisering och frigörelse i Östeuropa med en tyngdpunkt på miljöskydd och kunskapsöverföring. Vikten av stöd till kompetensuppbyggnad inom administration och näringsliv och särskilt småföretagen

betonas också i motionen. I centerns partimotion föreslås vidare att det nordiska samarbetet skall utvecklas till ett "nordeuropeiskt samarbete" som också omfattar länderna runt Östersjön — de baltiska republikerna, Polen, Nordtyskland och eventuellt även Karelen och Leningradområdet. I yrkande 1 i motion U551 (vpk) föreslås också utökade kontakter med och stöd till de öst- och centraleuropeiska länderna.

Beträffande den *geografiska fördelningen* av medlens användning noterar utskottet att regeringen endast beträffande ett land, nämligen Polen, angivit en bestånd medelsram. 300 milj.kr. eller en tredjedel av de för treårsperioden anslagna biståndsmedlen avsätts till Polen. Detta utgör över 55 % av de sammanlagda bilaterala biståndsmedlen. Vad gäller kriterier för fördelningen av stödet till övriga berörda länder är det enligt vad utskottet inhämtat regeringens avsikt att inte i första hand använda geografiska kriterier utan att i stället tillämpa en sektorsinriktad beredning, inom vilken en viss betoning görs av Sveriges närområde och de länder som ingår i ett Östersjösamarbete, men vilka inte heller utesluter något land i Östeuropa. Regeringsbeslut har nyligen fattats om ett kursprogram som avser Sovjetunionen. En betydande del av dessa insatser skall gå till de till Sverige angränsande delarna av Sovjetunionen. Den beredningsplan som regeringen givit BITS i uppdrag att utarbeta för bilateralt miljösamarbete med Östeuropa skall enligt beslutet främst inriktas på Östersjöområdet.

De planerade insatserna i det bilaterala samarbetet täcker ett brett spektrum av verksamhetsområden. Sammantaget representerar de en sådan betoning av miljöskydd, utbildning och kunskapsöverföring som efterlyses i förslagen till riktlinjer i flertalet motioner.

Utskottet anser därmed yrkandena 1 och 8 i motion U249 (fp), yrkande 14 i motion U518 (c) samt yrkande 1 i motion U551 (vpk) besvarade.

Vad som ovan sagts om det nu planerade östsamarbetets inriktning gäller också stärkandet av det mottagande landets förmåga att över huvud taget göra ekonomiska kalkyler och rationella värderingar av projekt samt förmågan att bygga upp en kunskapsmässig, administrativ och juridisk bas för *normala marknadsekonomiska institutioner*. Bland dessa ingår som påpekas i yrkande 9 i motion U517 (m) bl.a. penning- och kreditväsende samt börs- och aktiehandel.

Frågan om hur införandet av marknadsekonomiska mekanismer skall kombineras med andra icke-ekonomiska samhällsmål anser utskottet vara en uppgift för reformpolitiken i varje enskilt land att avgöra. Utskottet finner det inte rimligt att som föreslås i yrkande 1 i motion U517 (m) uttala sig generellt härom eller att ställa marknadsekonomier i motsatsförhållande till blandekonomier. Inte heller finner utskottet det meningsfullt att entydigt hänföra de marknadsmekanismer det här är fråga om till begreppet kapitalism såsom uppställt i motsats till blandekonomiska lösningar.

Utskottet avstyrker därför yrkandena 1 och 9 i motion U517 (m).

De av regeringen föreslagna insatserna har en uttalat bred inriktning syftande till att etablera kontakter direkt mellan folken i Sverige och Östeuropa. Svenska folkrörelser och organisationers deltagande är ett väsentligt inslag i det planerade samarbetet. Av det bilaterala stödet på 525 milj.kr. över tre år förutses 90 milj.kr. kanaliseras över svenska enskilda organisationer. Av dessa är 30 milj.kr. avsedda för Polen och 60 milj.kr. för övriga berörda länder. Stödet via enskilda organisationer bereds av SIDA.

I yrkande 4 i motion U517 (m) föreslås att brådskande stöd skall lämnas till *uppbyggnaden av demokratiska partier* i Östeuropa. Ett liknande förslag i motion U508 (s) går ut på att det statliga stödet till enskilda organisationer skall lägga särskild vikt vid stöd till politiska partier, ungdoms- och kvinnoförbund etc. i Östeuropa. Utskottet konstaterar att statliga medel som rent uppbyggnadsstöd eller organisationsstöd till politiska partier enligt gällande riktlinjer ej kan utgå. Utskottet är för närvarande inte berett att göra något uttalande om ändring av dessa normer. Dock bör det inom ramen för det utbildningsstöd som bl.a. Svenska institutet förutses administrera vara möjligt att genom t.ex. kurser erbjuda representanter för politiska partier i Östeuropa att få del av kunskaper och erfarenheter som underlättar uppbyggandet av ett fungerande partiväsende. Härutöver vill utskottet hänvisa till de kontakter som svenska politiska partier och organisationer redan har med framväxande politiska organisationer i Östeuropa samt till de medel som SIDA administrerar för stöd till insatser genom enskilda organisationer.

Utskottet vill i detta sammanhang understryka att också ett omfattande statligt stöd endast kan komma att gälla en liten del av det breda intresse för östsamarbete som kommit till uttryck i det svenska samhället. Det är enligt utskottets mening de enskilda organisationernas styrka att insatser görs och kommer att göras oberoende av insatser från statens sida. Ett exempel härpå är just lantbrukskooperationens insamling av begagnade lantbruksmaskiner till bl.a. Baltikum. I yrkande 9 i motion U249 (fp) föreslås att *fraktbidrag* för insamlade gåvor, t.ex. lantbruksmaskiner, skall kunna lämnas. I yrkande 10 i motion U237 (fp) föreslås ett liknande transportstöd till de baltiska republikerna. Utskottet konstaterar att det för Östeuropas och i synnerhet för Östersjöländernas del torde röra sig om korta transportsträckor och därmed fraktkostnader som är rimliga i förhållande till värdet av den insamlade utrustningen. För detta kan bidrag komma i fråga enligt gällande riktlinjer, och det ankommer på SIDA att med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet pröva ansökningar därom.

Med det anförda betraktar utskottet yrkande 9 i motion U249 (fp) och yrkande 10 i motion U237 (fp) som besvarade.

Vad beträffar stöd på det *kyrkliga området*, som föreslås i yrkande 3 i motion U517 (m), konstaterar utskottet att sådan möjlighet redan torde finnas beträffande de resurser som förmedlas av SIDA. Utskottet noterar att biståndsministern i information till riksdagen nämnt kyrkorna bland de organisationer vilka bör få stöd för att bygga upp ett

samarbete med Östeuropa. Självfallet innebär denna möjlighet inte något ställningstagande till förmån för vissa kyrkor eller trosbekännelser i Östeuropa, utan möjligheten att få stöd delas lika av alla kyrkor.

Vad slutligen beträffar stöd till uppbyggande av en *fri press*, som föreslås i yrkande 2 i motion U517 (m) och i yrkande 4 (delvis) i motion U518 (c), konstaterar utskottet att något generellt stöd till uppbyggande av enskilda tidningar inte är förenligt med de riktlinjer som hittills gällt för det svenska biståndet. Liksom i fråga om förslagen om stöd till partier är utskottet ej berett att göra något uttalande om ändring av denna linje. Emellertid bör det enligt utskottets mening vara möjligt att genom stöd exempelvis till journalistutbildning och andra former av kunskapsöverföring generellt underlätta uppbyggandet av en *fri press* i Östeuropa. Utrikesministern har också pekat på behovet av journaliststipendier. Utskottet anser att dylika bör kunna rymmas inom ramen för ett utbildningsstöd till Östeuropa. Utskottet vill också erinra om att ett visst journalistutbyte redan kommit till stånd genom direkta kontakter mellan tidningar och mediaföretag.

Med det anförda förklarar utskottet yrkandena 2 och 4 i motion U517 (m), motion U508 (s), yrkande 4 (delvis) i motion U518 (c) samt yrkande 3 i motion U517 (m) som besvarade.

I yrkande 4 i motion A12 (c) och yrkande 6 i motion A117 (c) föreslås att regeringen skall ta initiativ för att klarlägga förutsättningarna för att utveckla handeln och andra *förbindelser mellan de sydöstra delarna av Sverige och Östeuropa och Baltikum*.

Utskottet konstaterar att det av regeringen planerade samarbetet bör ge sydöstra Sverige, med dess geografiska närhet och potentiellt goda kommunikationer, stora möjligheter att utifrån de lokala förutsättningarna utveckla nära förbindelser med länderna på andra sidan Östersjön. Härutöver krävs också att regionens egna företag och organisationer aktivt utnyttjar de möjligheter som nu erbjuds. Liksom vid behandlingen av ett liknande yrkande förra året (1989/90:UU7) vill utskottet bl.a. peka på vänortssamarbetet som en konstruktiv och betydelsefull form av samarbete för att etablera nya kontaktytor med Baltikum och Östeuropa.

Därmed anser utskottet yrkande 4 i motion A12 (c) och yrkande 6 i motion A117 (c) besvarade.

I yrkande 2 i motion U551 (vpk) föreslås en utveckling av de bilaterala *kontakterna mellan de parlamentariska organen* i Sovjetunionen och Sverige. Utskottet noterar med tillfredsställelse den betydande ökning av kontakterna som ägt rum under de senare åren. Riksdagen har nyligen tagit emot studiebesök från en delegation av Solidaritetsmedlemmar ur den polska sejmen samt en delegation med representanter från flera utskott i Högsta Sovjet. Ett svenskt talmansbesök planeras äga rum i Moskva under innevarande år. Flera riksdagsutskott avser också att under året besöka Sovjetunionen. Vid sidan av besöksutbyte med parlamentarikerdelegationer håller studieprogram i riksdagen på

att förberedas för sovjetiska parlamentstjänstemän. Studieprogrammet ingår i det kursprogram som BITS på regeringens uppdrag bereder för sovjetiska beslutsfattare och tjänstemän.

Utskottet vill här till foga den kommentaren att den pågående utvecklingen i stort i Central- och Östeuropa, vilken på ett helt nytt sätt ställer de parlamentariska organen i den politiska processens centrum, skapat ett starkt intresse för mångsidiga kontakter med de etablerade parlamenten i Västeuropa, inte minst Sveriges riksdag. Utskottet finner det angeläget att riksdagen kan möta denna efterfrågan på kontakter och erfarenhetsutbyte, vilken återspeglar ett stärkande av den parlamentariska traditionen i Europa och gör det möjligt för riksdagen själv att lämna ett bidrag därtill.

Yrkande 2 i motion U551 (vpk) anses därmed besvarat.

Östsamarbetets organisation

Det av regeringen planerade östsamarbetet täcker ett brett spektrum av olika verksamhetsområden, vilka också blivit föremål för motionsyrkanden. De redovisas i det följande. Först vill dock utskottet behandla några förslag om det framtida östsamarbetets organisation inom den svenska förvaltningen. I yrkande 2 i motion U249 (fp) föreslås att det svenska öststödet antingen skall administreras av en myndighet med särskild kompetens för arbete inriktat mot Östeuropa eller också handläggas av särskilt östkompetent personal som knyts till BITS och SIDA. I yrkande 12 i motion U517 (m) föreslås att den i propositionen omnämnda samordningsgruppen skall omvandlas till ett organ för Östeuropasamverkan. Syftet skall enligt motionärerna vara att samarbetet med Central- och Östeuropa sker i enlighet med av riksdagen fastlagda riktlinjer. I yrkande 12 i motion U637 (mp) föreslås också inrättandet av ett östeuropeiskt sekretariat för behandling av frågor rörande miljö, energi och hälsa.

Utskottet hänvisar i anledning av dessa förslag inledningsvis till vad som uttalades i föregående betänkande om östsamarbetet (1989/90:UU7). Där konstaterades att det var "angeläget att en metodisk och en administrativ ordning utarbetas som gör det möjligt att gradvis expandera det statliga engagemanget på ett sådant sätt att rationella avvägningar mellan länder, sektorer och administrativa kanaler blir möjliga". Utskottet fann det vidare "motiverat att söka utnyttja de erfarenheter som vunnits genom det samlade grepp som tagits på beredningen av samarbetet med u-länderna. Regeringen bör pröva i vilken utsträckning dessa erfarenheter låter sig tillämpas på det växande samarbetet med Östeuropa."

Utrikesministern har redovisat den struktur med hjälp av vilken regeringkansliet avser bereda och genomföra östsamarbetet. Inom regeringen ligger det övergripande ansvaret för det statliga samarbetet med Östeuropa hos statsrådsgruppen för Europafrågor, ledd av statsministern. Som beredningsgrupp finns en statssekreterargrupp för Europafrågor.

Till statssekreterargruppen kommer att knytas en Östeuropadelegation med deltagande av näringslivsorganisationer, fackliga centralorganisationer och folkrörelser, berörda myndigheter samt expertis på Östeuropa. Syftet med delegationen är dels att stärka hela det svenska samhällets engagemang för den demokratiska utvecklingen och reformprocessen i Central- och Östeuropa, dels att tillföra regeringskansliet utanförstående synpunkter och expertis. Delegationen skall ha en rådgivarfunktion, men inom den skall också principer och riktlinjer för stödet till Central- och Östeuropa kunna diskuteras. Den skall också fungera som informationscentral.

Inom regeringskansliet är en rad departement och enheter berörda av östsamarbetet. Representanter för dessa ingår i en särskild samordningsgrupp, i vilken även representanter för berörda myndigheter deltar. Samordningsgruppen leds av en av regeringen särskilt utsedd samordnare för östsamarbetet. Till stöd för samordnarens arbete har ett mindre sekretariat byggts upp. Sekretariatet utgör en del av utrikesdepartementets handelsavdelning och får visst administrativt stöd från en av dess enheter. Samordnarens uppgift är att tillse att de olika delarna av det statliga östsamarbetet ligger inom ramen för en övergripande Östeuropapolitik. I samordningsgruppen skall således prioriteringar diskuteras och beredning ske som underlag för regeringens beslut att ge enskilda myndigheter i uppdrag att bereda och handlägga insatserna. Den fortlöpande uppföljningen av det biståndsfinansierade samarbetet sker på utrikesdepartementets avdelning för internationellt utvecklingssamarbete.

Enligt vad utskottet inhämtat kommer tidigare erfarenheter på aktuella verksamhetsområden att vara vägledande för regeringens val av myndighet för insatser genomförande. En princip som gäller all biståndsfinansierad verksamhet är därtill att finansiering och ansvar för en insats skall hållas samman. För att få ett sammanhållet ansvar för det bilaterala samarbetet avser regeringen enligt vad utskottet inhämtat att största delen av programmet skall beredas av beredningen för internationellt tekniskt-ekonomiskt samarbete, BITS.

BITS är en myndighet under UD, vars verksamhet är inriktad på överföring av teknologi och kunnande från Sverige till medel- och låginkomstländer som nått en viss industrialiseringsgrad. BITS genomför ej självt några insatser utan knyter samman en svensk part — myndighet, organisation eller företag — och en part i samarbetslandet. Bland de svenska parterna i östsamarbetet kan statens naturvårdsverk och Svenska institutet förutses spela en betydande roll.

För beredningen av de medel som anslagits för samarbete genom enskilda organisationer kommer regeringen enligt vad utskottet inhämtat att anlita SIDA, som har lång erfarenhet av att administrera stödet till folkrörelsernas biståndsfinansierade projekt och program.

Utskottet finner att den struktur regeringen redovisat för beredning och handläggning av östsamarbetet förefaller ändamålsenlig och väl svarar mot de synpunkter utskottet tidigare framfört. Den förutsätter emellertid att erforderlig kompetens beträffande Central- och Östeuropa tillförs BITS och SIDA. Utskottet finner inte att några ytterligare

samordningsvinster eller administrativa fördelar skulle uppnås med inrättandet av ett nytt organ eller en myndighet i enlighet med motionärernas förslag. Det är dock enligt utskottets åsikt av vikt att samordnaren för östsamarbetet och dennes sekretariat ges en sådan ställning som gör det möjligt att spela den roll som regeringen beskrivit.

Utskottet betraktar därmed yrkande 2 i motion U249 (fp), yrkande 12 i motion U517 (m) och yrkande 12 i motion U637 (mp) som besvarade.

Miljösamarbete

Den oroande miljösituationen i Baltikum och Central- och Östeuropa skildrades i utskottets betänkande om östsamarbetet föregående år (1989/90:UU7). De nya uppgifter om miljöproblemen som framkommit sedan dess har ytterligare förstärkt bilden av en akut kris, i vissa områden på gränsen till ekologiskt sammanbrott.

Situationen innebär en fara och en svår belastning för de människor som tvingas leva i de miljöhotade områdena. Den allvarliga nedsmutningen i Östeuropa har därtill gradvis kommit att utgöra en av de viktigaste källorna till miljöföroreningarna i vårt eget land. Reformen i Östeuropa, vilka leder till att länderna där får nya regeringar, som är ansvariga inför sina väljare och därmed för första gången på länge inriktade på att prioritera kampen mot miljöhoten, kan också för de svenska miljövårdsansträngningarna komma att innebära något av en milstolpe. Det är därför naturligt att en väsentlig andel av det svenska stödet till Östeuropa inriktas just på miljöförbättringar i vid bemärkelse.

I ett antal motionsyrkanden lämnas förslag om *inriktningen* på ett sådant *svenskt miljösamarbete*. I yrkande 6 i motion U208 (c) föreslås en rådgivningshjälp till Polen och Baltikum som bl.a. avser stallgödseln från jordbruket, vilken för närvarande belastar Östersjön. I yrkande 1 i motion U218 (m) föreslås att prioritet skall ges åt vatten- och rökgasrening och övergång till energi- och resurssparande teknik såväl i det svenska miljöbiståndet som i Nordiska investeringsbankens verksamhet. I yrkande 1 i motion U232 (m) föreslås att Sverige skall ge ett bundet och generöst miljöbistånd, både i form av kapital och kunskaper, till länder som Sovjetunionen, Polen, Östtyskland och Tjeckoslovakien. Ett liknande förslag framförs i yrkande 2 (delvis) i motion U657 (fp).

Utskottet konstaterar att en stor del av det miljösamarbete som regeringen för närvarande planerar och har beslutat om har en inriktning som motsvarar motionärernas förslag. Sverige har under en följd av år bedrivit ett bilateralt miljösamarbete, främst inriktat på kunskaps- och erfarenhetsutbyte, med Polen, Sovjetunionen, DDR och Ungern. I april 1989 undertecknades ett regeringsavtal om miljösamarbete med Sovjetunionen, och sedan dess har flera delegationsbesök på hög nivå utväxlats, inkl. med de baltiska republikerna.

I förhållande till Polen är ett antal konkreta miljöinsatser redan under beredning av BITS inom ramen för det beslutade samarbetet med Polen om 270 milj.kr. Dessa insatser rör bl.a. just rökgasrening, vattenrening, avfallshantering och energisparande. En gemensam arbetsgrupp som tillsatts av Sveriges och Polens miljöministrar utarbetar för närvarande ytterligare förslag till ett intensifierat miljövårdssamarbete. En rapport från arbetsgruppen väntas inom kort.

Vad gäller Central- och Östeuropa förutom Polen har BITS av regeringen fått i uppdrag att utarbeta en beredningsplan för den biståndsfinansierade delen av ett utvidgat miljösamarbete. I regeringsbeslutet konstateras att planen främst bör inriktas på insatser i Östersjöområdet.

Beträffande på annat sätt finansierat miljösamarbete har statens naturvårdsverk nyligen fått regeringens uppdrag att följa utvecklingen på miljöområdet i Central- och Östeuropa samt utarbeta förslag till ett program för Sveriges samarbete på olika delområden och genom olika kanaler.

Utskottet har inhämtat att erfarenheterna av de inledande kontakterna i miljösamarbetet med Polen visat att möjligheten att genomföra enskilda projekt, vare sig det gäller miljövård eller något annat område, måste bedömas i ljuset av de allmänna ekonomiska och administrativa förutsättningarna som råder i landet. Det är därför inte uteslutet att de svenska insatserna också från miljösynpunkt kan göra störst nytta om de i ett inledningsskede fokuseras på kunskapsöverföring och kompetensuppbyggnad, inte bara på miljöområdet utan även generellt beträffande ekonomisk och administrativ kompetens i förvaltning och näringsliv. Utskottet vill därför stödja tanken på att miljöinsatser i detta första skede bör ges en vid tolkning, vilken tar hänsyn till alla de hinder som ännu kvarstår i uppbyggandet av en effektiv miljövård såväl i Polen som i andra länder i Central- och Östeuropa.

Utskottet vill också peka på den betydelse för miljövårdssamarbetet som det ovannämnda samnordiska riskkapitalbolaget kan komma att få. Administrativt kommer bolaget att vara knutet till Nordiska investeringsbanken (NIB). Inom ramen för NIB:s verksamhet finns sedan 1982 även en speciell projektinvesteringsslåneordning. En nyligen beslutad ökning av dennas garantikapital med 300 milj.kr. SDR (en SDR = 8,20 kr.) kommer sannolikt också att kunna utnyttjas för projekt av betydelse för miljöförbättringar i Central- och Östeuropa. Utskottet noterar att det inom ramen för det nordiska samarbetet finns planer på att utnyttja den nordiska projektexportfonden (NOPEF), som är underställd Nordiska ministerrådet, för en rad miljöinsatser i Central- och Östeuropa, särskilt bland Östersjöländerna.

Utskottet noterar också med tillfredsställelse att de svenska och polska regeringarnas initiativ att under innevarande år sammankalla ett regeringschefsmöte om Östersjön och dess miljö har mött gehör hos samtliga berörda länder. Avsikten med konferensen, som skall hållas i Sverige i början av september, är bl.a. att understryka det omedelbara behovet av att påskynda genomförandet av redan överenskomna rekommendationer på miljöområdet.

Med det anförda betraktar utskottet yrkande 6 i motion U208 (c), yrkande 1 i motion U218 (m), yrkande 1 i motion U232 (m) samt yrkande 2 (delvis) i motion U657 (fp) som besvarade.

I några motioner framförs förslag om *miljösamarbete på regional eller kommunal nivå* med parter i Östeuropa. I yrkande 2 i motion U232 (m) föreslås att skånska kommuner och företag skall engageras i utbildning av medborgare i Polen och DDR i bl.a. kärnkraftsteknik och avfallshantering. I motion U543 (fp) föreslås att vänortssamarbete kring miljöfrågor i Östeuropa bör få statligt stöd, exempelvis till samordning av kommunala initiativ men också till projekt bl.a. i form av reningsverk som byggs på andra sidan Östersjön av svenska kommuner. I yrkande 2 (delvis) i motion U657 (fp) föreslås slutligen också stimulans genom statligt stöd till vänortssamarbete på miljöområdet.

Utskottet har behandlat liknande förslag tidigare. I föregående års betänkande om östsamarbetet (1989/90:UU7) konstaterades att vänorter utgjorde en konstruktiv och betydelsefull form för samarbete när det gäller att etablera nya kontaktytor med Östeuropa. Utskottet vill åter peka på möjligheterna att kommunala satsningar i det enskilda fallet skulle kunna aktualiseras som del av det med statliga medel stödda miljösamarbetet med något visst land. Reguljärt biståndssamarbete med utlandet är emellertid inte någon uppgift för kommunerna, vilkas verksamhet regleras av kommunallagen. Något generellt miljöanslag av angiven typ eller något generellt stöd till kommunala miljöinsatser i Östeuropa är utskottet inte heller berett att förorda. Däremot noterar utskottet med tillfredsställelse att utrikesministern tillkännagivit att möjligheterna för närvarande undersöks att ge svenska kommuner ett visst finansiellt stöd inom biståndets ram för samarbete med lokala myndigheter i Östeuropa. Utskottet noterar att bland de insatser som för närvarande förbereds finns ett stöd via Kommunförbundet till den polska lokala förvaltningen.

Utskottet vill också hänvisa till att SIDA har fått i uppdrag av regeringen att undersöka möjligheten till samarbete med kommuner och landsting beträffande administration av vissa delar av folkrörelsestödet, t.ex. administration av fraktbidrag.

Med det anförda betraktar utskottet yrkande 2 i motion U232 (m), motion U543 (fp) samt yrkande 2 (delvis) i motion U657 (fp) som besvarade.

I flera yrkanden föreslås ett ökat svenskt stöd till det s.k. *Wisla-projektet i Polen*. Det gäller yrkande 3 i motion U242 (vpk), yrkande 4 i motion U249 (fp) samt yrkande 3 (delvis) i motion U518 (c). Motionärerna hänvisar bl.a. till den stora betydelse floden Wisla har som källa till föroreningen av Östersjön och även till det förhållandet att projektet hör till det fåtal som redan är relativt väl utarbetade och därför lämpar sig för snara insatser.

Utskottet konstaterar att beredningen av miljösamarbetet med Polen fortskrider under löpande kontakter med den polska regeringen och berörda polska myndigheter. Bland de projekt som det polska miljömi-

nisteriet presenterat för utredning finns även reningsverk för floden Wisla. Svenska specialister kommer inom kort att för BITS räkning på platsen och med polska myndigheter gå igenom de presenterade projekten.

Utskottet delar motionärernas syn på önskvärdheten av att floden Wisla renas. Frågan bör dock avgöras inom ramen för en samlad prioritering, och det enligt utskottets mening väsentliga är att en ändamålsenlig beredningsordning har etablerats och redan fungerar.

Med det anförda anser utskottet yrkande 3 i motion U242 (vpk), yrkande 4 i motion U249 (fp) och yrkande 3 (delvis) i motion U518 (c) besvarade.

I yrkande 5 i motion U249 (fp) föreslås att stöd skall utgå till *Svensk-polska miljöföreningens* projekt att inrätta ett miljöservicecentrum i Warszawa. Utskottet har inhämtat att Svensk-polska miljöföreningen består av bl.a. forskare vid svenska och polska universitet. Föreningen har bidragit till utarbetandet av det s.k. Wisla-projektet. Utskottet konstaterar att Svensk-polska miljöföreningen liksom andra enskilda organisationer har möjlighet att ansöka om bidrag från det stöd till enskilda organisationer som förmedlas av SIDA, vilket för Polens del uppgår till 30 milj.kr. under en treårsperiod. Om föreningens kompetens är den rätta, torde det vara möjligt att dess tjänster kan utnyttjas inom ramen för det samarbete som bereds av BITS. Liksom beträffande Wisla-projektet vill emellertid utskottet av uppenbara skäl inte uttala sig om något enskilt inslag i detta beredningsarbete, utan hänvisar till den ordning som nu finns etablerad för att förbereda insatser såväl inom BITS som inom SIDA.

Yrkande 5 i motion U249 (fp) är därmed besvarat.

I yrkande 4 i motion U208 (c) föreslås att Sverige skall ställa långtgående krav på säkerheten vid *kärnkraftverket Ignalina* i Litauen. Utskottet konstaterar att Sverige efter Tjernobylyolyckan 1986 aktivt verkat för såväl multilaterala som bilaterala avtal för att höja säkerheten kring kärnanläggningar. Inom det internationella atomenergiorganet (IAEA) utarbetades mycket snabbt efter Tjernobylyolyckan två internationella konventioner om tidigt varsel resp. bistånd vid en kärnenergiolycka. IAEA har två gånger besökt Ignalina-anläggningen, senast i slutet av 1989.

Sverige har också bilateralt med Sovjetunionen slutit ett regeringsavtal om tidigt varsel vid olycka och informationsutbyte rörande kärntekniska anläggningar. I ett tillämpningsavtal har statens kärnkraftinspektion (SKI) och statens strålskyddsinstitut (SSI) med sovjetiska motsvarande myndigheter lagt fast riktlinjerna för samarbetet. Tillämpningsavtalet nämner bland de sovjetiska anläggningarna uttryckligen Ignalina. I ett särskilt memorandum om miljösamarbete som nyligen undertecknats av den svenska och de tre baltiska miljöministrarna nämns kärnkraftssäkerhet bland de områden som är särskilt lämpade för fortsatt samarbete.

Utskottet finner det angeläget att regeringen i sina kontakter med de östeuropeiska länderna såväl bilateralt som multilateralt generellt verkar för att säkerheten höjs vid befintliga kärnkraftverk. Kärnkraftverk med otillfredsställande säkerhet utgör en konstant miljöfara, som representerar inte bara ett lokalt utan i hög grad ett regionalt hot i hela Europa, vilket Tjernobyloyckan demonstrerade. Grannländerna har därför i dessa fall ett legitimt intresse av att över nationsgränserna verka för säkerhetskajande åtgärder. Utskottet vill understryka att kärnkraften i detta avseende utgör ett internationellt, gränsöverskridande problem på samma sätt som långväga föroreningar av luft och vatten.

Med det anförda anser utskottet yrkande 4 i motion U208 (c) besvarat.

Förslag om inrättande av en *europaisk miljöfond* för att bidra till lösningen av miljöproblemen i Östeuropa framförs i yrkande 5 i motion U220 (mp) och i yrkande 10 i motion U637 (mp). Utskottet konstaterar att miljövärden gjorts till ett huvudområde inom ramen för det svenska östsamarbetet. Förslag från miljöpartiet om att anslå en miljard kronor till en särskild europeisk miljöfond behandlas och avstyrks av utskottet i ett annat betänkande (1989/90:UU15). Eftersom intresset att genom östsamarbetet verka för en förbättrad miljö i Central- och Östeuropa redan är väl tillgodosett, saknas enligt utskottet motiv att inrätta en särskild fond för ändamålet.

Yrkande 5 i motion U220 (mp) och yrkande 10 i motion U637 (mp) avstyrks därmed.

Finansiellt och ekonomiskt samarbete

För att lyckas kommer den fortsatta ekonomiska reformprocessen i Östeuropa att behöva stöd i flera olika former från Väst. Som utskottet tidigare konstaterat gäller behovet på kort sikt i första hand tekniskt bistånd, dvs. kunskapsöverföring, hjälp att identifiera projekt samt förvaltningsstöd för att länderna i fråga skall kunna skapa grundläggande administrativa och ekonomiska strukturer som tillåter en rationell användning av såväl egna resurser som mera omfattande resurstillskott utifrån, främst i form av kommersiella krediter och investeringar. Det rådande ekonomiska kristillståndet och bristen på konvertibel valuta innebär att många angelägna insatser som syftar till att förnya teknologi och produktionsanläggningar måste finansieras utifrån. En betydande del av dessa insatser avser därtill sådan förnyelse av t.ex. miljöskydd och infrastruktur som inte alltid kan finansieras på normala marknadsvillkor.

Detta är bakgrunden till förslagen i ett antal motioner om *s.k. mjuka krediter* till Östeuropa. I motion U207 (m) föreslås sådana, företrädesvis till Polen och Baltikum. I motion U230 (c) föreslås inrättande av ett särskilt kreditinstitut för Östeuropa med uppgift att ge lån på upp till 25 års amorteringstid och med en ränta som skall kunna sänkas till den nivå som tillämpas av Internationella utvecklingsfonden (IDA). Möjlighet bör också enligt motionärerna finnas för låntagarlandet att

återbetala lånet i lokal valuta. I yrkande 3 (delvis) i motion U518 (c) föreslås på samma sätt ett kreditinstitut för mjuka lån till projekt som leder till en mer miljövänlig produktion.

Utskottet behandlade ett liknande yrkande i föregående betänkande om östsamarbetet (1989/90:UU7) och konstaterade då att krediter med ett 35-procentigt gåvoelement för närvarande beviljas till vissa projekt i u-länder genom beredningen för internationellt tekniskt-ekonomiskt bistånd. Beträffande BITS möjligheter att bevilja mjuka krediter till länderna i Östeuropa ansåg utskottet det då ej befogat att göra något uttalande. Utskottet avsåg i stället att återkomma till frågan i samband med behandlingen av budgetpropositionen inför nästkommande budgetår.

I den treårsram som regeringen nu föreslagit för samarbete med Östeuropa finns inget inslag av krediter direkt från Sverige till Östeuropa. De medel som regeringen föreslagit avser vad gäller det bilaterala samarbetet endast gåvobistånd. Bland regeringens planer ingår som ovan nämnts deltagande i multilaterala projekt som en europeisk återuppbyggnads- och utvecklingsbank (EBRD) och i ett särskilt samnordiskt riskkapitalbolag knutet till Nordiska investeringsbanken. Dessa är dock ej inriktade på någon utlåning på mjuka villkor som del av den normala verksamheten. En mjuk utlåning skulle nödvändiggöra en kontinuerlig påfyllnad av finansiella resurser. De multilaterala institutionerna förutsätts i stället att med hjälp av sitt grundkapital och med den säkerhet som ägarna—medlemsstaterna ger utnyttja de internationella finansmarknaderna för att förmedla marknadsmässiga krediter till Östeuropa. Villkoren blir därmed förmånliga än vad länderna annars skulle kunna erhålla.

För krediter från Sverige till Östeuropa har *Exportkreditnämnden* nyligen fattat beslut om ramar för nya kreditgarantier på sammanlagt över 7 miljarder kronor till DDR, Tjeckoslovakien, Ungern och Bulgarien. Även de krediter som garanteras av EKN följer dock normala marknadsvillkor. Det kan noteras att AB Svensk Exportkredit, som en följd av Exportkreditnämndens beslut om garantiramar, nyligen har föreslagit de berörda länderna att särskilda finansieringsprotokoll ingås, i vilka kreditramar skulle anges för finansiering av export av svenska varor och tjänster samt svenska investeringar.

Finansiering av export till och investeringar i det östeuropeiska näringslivet bör enligt utskottets mening av flera skäl grundas på gällande marknadsvillkor. Såväl från utvecklings- som konkurrenssynpunkter skulle här annars snedvridande effekter uppstå.

Samtidigt anser utskottet att det sannolikt finns projekt och områden där finansiering på sedvanliga kommersiella villkor kan vara svår att uppnå, och där samtidigt den nödvändiga finansieringen är alltför stor för att den skall kunna rymmas inom det planerade gåvobiståndet. Inte minst skulle en sådan situation kunna uppstå i fråga om vissa även för Sverige angelägna miljöinvesteringar som reningsverk och anläggningar för avfallshantering eller fråga om viss infrastruktur, t.ex. kommunikationer.

Utskottet noterar att frågan om förmånlig kreditgivning till öststater är föremål för diskussion inom ramen för OECD. Med hänsyn till de komplicerade överväganden det här blir fråga om vill utskottet för närvarande inte göra något generellt uttalande till förmån för mjuka krediter, men utskottet utgår ifrån att regeringen aktivt deltar i den internationella diskussionen och prövar de möjligheter till nya kreditformer som kan bli aktuella.

Därmed avstyrker utskottet motion U230 (c) och yrkande 3 (delvis) i motion U518 (c). Motion U207 (m) anses besvarad.

Några motioner tar upp förslaget från föregående år att *omvandla utesående fordringar* som Sverige och andra offentliga långgivare har på Central- och Östeuropa *till satsningar på miljövärdprojekt*, s.k. debt-environment-swaps. I yrkande 3 i motion U249 (fp) föreslås att EKN:s stadga skall ändras för att möjliggöra skuldbyten i begränsad omfattning till Polen. I yrkande 5 i motion U518 (c) föreslås skuldbyten med Polen och DDR.

De synpunkter utskottet anförde (1989/90:UU7) med anledning av liknande förslag föregående år äger alltså giltighet. Utskottet konstaterade då att en rad förutsättningar måste vara uppfyllda för att önskvärd effekt skall uppnås med en omvandling av en skuld i utländsk valuta till lokal valuta att utnyttjas till ett angeläget projekt, t.ex. på miljövärdområdet. Inte minst är de allmänekonomiska betingelserna i landet i fråga väsentliga. Utbytet i stor skala mellan skuld i utländsk valuta och en satsning på miljöprojekt i lokal valuta skulle innebära en påspädning av låntagarlandets inhemska likviditet. En sådan kan knappast rymmas inom ramen för en balanserad ekonomisk politik. Hotas balansen kan penningpolitiska motåtgärder tvingas fram i mottagarlandet med negativa konsekvenser för andra prioriterade utvecklingsmål. Effekterna på mottagarlandets ekonomi av ett byte mellan skuld och miljöinsatser bör därför vägas in i det enskilda fallet.

I detta perspektiv framstår det enligt utskottets mening också klarare att "debt-environment-swaps" knappast kan bli ett huvudmedel vare sig för att lösa skuldskrisen eller miljöproblemen i u-länder eller östländer. I det enskilda fallet kan dylika insatser däremot ha positiva effekter, inte minst genom engagemang från frivilliga organisationers sida. Skuldbyten kan därför för vissa situationer vara en av flera alternativa metoder att tillföra finansiering och därmed ha en positiv betydelse. Skuldbyte som ett sätt att finansiera miljöprojekt i Polen bör emellertid också betraktas mot bakgrund av en mycket kraftig pågående polsk inflation och de centrala myndigheternas strävan att föra en så restriktiv ekonomisk politik som möjligt.

De flesta långgivarländer har ett samarbete i internationella skuldfrågor inom den s.k. Parisklubben. Utskottet konstaterar att Sverige stöder Parisklubben i dess strävan att genom multilateralt samarbete framförhandla en skuldåttnad som är anpassad till det enskilda skuldlandets betalningsförmåga samt att tillförsäkra olika kreditorer en rättvis andel av de betalningar som skuldlandet gör. Att Sverige ensidigt skulle bryta detta multilaterala samarbete och särbehandla de

offentliga fordringarna skulle enligt utskottets åsikt strida mot viktiga svenska intressen i det internationella skuldsamarbetet. Små länder som Sverige har ett särskilt intresse av att detta multilaterala samarbete upprätthålls. Vi bör också själva vara beredda att i ett sådant sammanhang ikläda oss de ekonomiska åtaganden som kan bli aktuella.

Utskottet vill härutöver hänvisa till Sveriges deltagande i Parisklubbens senaste skulduppställning med Polen i februari i år, då betalningen för sammanlagt över 9 miljarder dollar senarelades, på villkor som i detta sammanhang betecknats som mycket generösa.

Parisklubben har hittills tagit avstånd från tanken att konvertera offentliga fordringar. För närvarande har emellertid en diskussion börjat föras om för- och nackdelar med denna typ av transaktioner. De frågor som ännu är olösta gäller t.ex. hur den s.k. bördefördelningen mellan Parisklubbens medlemmar sinsemellan och mellan dem och de utanförstående kreditorerna kommer att påverkas, liksom vad konsekvenserna kan bli för ny garantigivning från långivarländerna. Utskottet finner det angeläget att Sverige deltar aktivt och konstruktivt i dessa diskussioner.

Vad beträffar förslaget att EKN:s stadga skall ändras för att möjliggöra skuldbyte konstaterar utskottet att det inte är EKN:s stadga som lägger hinder i vägen för genomförande av skuldbyte av offentliga fordringar, utan Sveriges hållning grundas på ovan skildrade principiella överväganden beträffande vilka intressen som måste vara vägledande för det internationella skuldsamarbetet.

Med det anförda avstyrker utskottet yrkande 3 i motion U249 (fp) och yrkande 5 i motion U518 (c).

I yrkande 16 i motion U518 (c) föreslås att *Sveriges exportråd* skall ta fram ett *program för samarbete mellan svenska småföretag och Polen, DDR och de baltiska republikerna*. Utskottet vill i anledning av förslaget peka på att just Exportrådet under det gångna året bedrivit ett aktivt arbete för att förmedla kontakter mellan svenska företag och länderna på andra sidan Östersjön. Ett antal affärsmannadelegationer har under det gångna året besökt Baltikum, och fler seminarier med allmän inriktning har hållits i t.ex. Estland, Lettland, Litauen och Polen. Också för kommande verksamhetsår planerar Exportrådet, enligt vad utskottet inhämtat, deltagande i mässor i regionen och arrangerande av ett etableringssymposium i Polen och utbildningsseminarier i Baltikum och Sovjetunionen.

Exportrådet är även i färd med att etablera en permanent representation i Tallinn och avser enligt vad utskottet inhämtat även att stärka sin närvaro i övrigt i regionen. En betydande del av Exportrådets kunder utgörs just av småföretag i Sverige. Intresset att genom Exportrådet underlätta samarbete mellan dessa och deras motparter i Baltikum, Polen och DDR är därför enligt utskottet väl tillgodosett.

Yrkande 16 i motion U518 (c) anses därmed besvarat.

Tillsammans med forskning, kultur och information utgör utbildning ett av huvudområdena för det planerade samarbetet med Central- och Östeuropa. I flera motioner lämnas förslag till olika utbildningsinsatser.

I några yrkanden rekommenderas en *utökad stipendiatverksamhet* för studenter från Central- och Östeuropa. I yrkande 6 i motion U249 (fp) föreslås dels stipendier i Sverige för östeuropeiska studenter, dels möjligheter för svenska studenter att förlägga praktikperioder till något östeuropeiskt land. I yrkande 5 i motion U517 (m) föreslås också stipendier och även informell utbildning i form av praktikplatser under kortare perioder, främst inom det privata näringslivet, för studenter från Central- och Östeuropa. Ett förslag om utvidgat kultur-, student- och forskarutbyte framförs också i motion U505 (s) (delvis).

Utskottet konstaterar i anledning av dessa förslag att utbildning är ett *prioriterat område i regeringens planering av det föreslagna öst-samarbetet*. Sedan lång tid administreras ett stipendieutbyte av Svenska institutet inom ramen för de bilaterala kulturprogram som slutits med de östeuropeiska länderna. Institutet har enligt vad utskottet inhämtat beräknat att detta stipendiatprogram och institutets övriga verksamhet inriktad på Central- och Östeuropa för närvarande uppgår till drygt 4 milj.kr. per år. Utskottet noterar att en särskild satsning på Europa av Svenska institutet för nästkommande år av föredraganden i budgetpropositionen motiveras med det starkt ökade intresset i Sverige för bl.a. Baltikum.

När det gäller förslaget att praktikplatser också skulle inrättas i andra riktningen, dvs. för svenska studenter i Östeuropa, vill utskottet i första hand hänvisa till de möjligheter som svenska företag kan erbjuda. Utskottet delar åsikten bakom förslaget i yrkande 7 i motion U249 (fp) att svenska företagare i östländer kan vara nyckelpersoner för överförande av kunskaper om hur företag fungerar i en marknads-ekonomi.

Med det anförda betraktar utskottet yrkandena 6 och 7 i motion U249 (fp), yrkande 5 i motion U517 (m) samt motion U505 (s) i denna del besvarade.

I motion U505 (delvis) föreslås också ett vidgat kulturutbyte mellan *Sveriges författarförbund och andra konstnärliga organisationer* och motsvarande sammanslutningar i Östeuropa. Utskottet stöder denna tanke. Möjligheten att finansiera sådant utbyte bör kunna prövas tillsammans med andra insatser som blir aktuella inom ramen för det kulturella samarbetet.

Motion U505 anses därmed i denna del besvarad.

En viktig del av samarbetet på utbildningsområdet kan komma att utgöras av de *direkta kontakter* som etableras *mellan universitet och*

högskolor i Sverige och de östeuropeiska länderna. I yrkande 3 i motion U550 (c) föreslås att svenska universitet och högskolor skall uppmuntras att ingå samarbetsavtal med östeuropeiska motparter.

Utskottet konstaterar att dylika samarbetsavtal funnits sedan länge, t.ex. mellan Uppsala och Tartu resp. Uppsala och Krakow och även mellan Stockholm och Leningrad och Lund och Greifswald. Utskottet delar motionärens syn på vikten av dylikt samarbete. Styrkan däri anser utskottet ligger i det lokala initiativet och engagemanget. Liksom vänortssamarbete kan direkt högskole- och universitetssamarbete både skapa nya värdefulla kontaktytor och förmedla kunskaper och erfarenheter på områden av relevans för de östeuropeiska utvecklingsbehoven. Utskottet utesluter inte att projekt inom ramen för dylikt samarbete, efter vederbörlig prövning i det enskilda fallet, kan få ett stöd via det statliga östsamarbetet.

Därmed betraktar utskottet yrkande 3 i motion U550 (c) som besvarat.

I motion U231 (s) föreslås att bistånd skall lämnas till att *överföra kunskap och kompetens på skolans område*, inte minst genom utnyttjande av det kapacitetsutrymme som kan uppstå i gymnasieskolan i Värmland på grund av sjunkande elevunderlag under ett antal år framöver.

Utskottet konstaterar att den utbildning för östeuropeiska behov som prioriteras av regeringen inom ramen för det föreslagna biståndet i första hand gäller expertkunskaper och förvaltningskunnande för beslutsfattare, dvs. en verksamhet som gäller betydligt högre studier än de av motionärerna föreslagna. Utskottet delar regeringens uppfattning att utbildningsstödet bör inriktas på sådana områden på vilka kunskapsbristen är mest akut i förhållande till de uppgifter som reformprocessen nu ställer. Utskottet kan därför inte tillstyrka att statliga medel tas i anspråk för utbildning av så speciell karaktär som ett utnyttjande av gymnasieskolans kapacitet skulle bli fråga om.

Med det anförda avstyrker utskottet motion U231 (s).

Humanitärt bistånd

Några motioner tar upp de stora behov av humanitärt bistånd som föreligger i Central- och Östeuropa i den ekonomiska och ekologiska krisens spår. I motion U209 (s) föreslås ett skyndsamt bistånd till *barn i Polen* vilka drabbats hårt av miljöföroreningarna, speciellt i sydvästra delen av landet. Utskottet konstaterar att de 30 milj.kr. som regeringen beslutat anvisa till stöd för en treårsperiod till Polen genom folkrörelser och frivilliga organisationer till betydande del har tagits i anspråk för humanitära ändamål. Av beloppet avser 15 milj.kr. innevarande budgetår, och cirka en tredjedel är redan fördelad. De beslutade insatserna är bl.a. inriktade på just de behov motionärerna pekar på.

Motion U209 (s) anses därmed av utskottet besvarad.

I yrkande 10 i motion U249 (fp) föreslås nödhjälp till *Rumänien* för försörjning med mediciner, barnmat m.m. i synnerhet för sjukvårdens

behov. Utskottet hänvisar med anledning av detta förslag till regeringens beslut i december 1989 om katastrofbistånd till Rumänien på 20 milj.kr. Av detta har merparten redan fördelats till Röda korset och andra enskilda organisationer.

Yrkande 10 i motion U249 (fp) anses därmed besvarat.

Viseringar

Reformprocessen i Central- och Östeuropa har föranlett förslag till ändringar i Sveriges viseringsbestämmelser för resor till eller från länderna i området. I yrkande 15 i motion U518 (c) föreslås att medborgare från Östeuropa skall ha samma möjligheter som människor från Västeuropa att besöka Sverige. I den mån särskilda viseringsavgifter förekommer skall dessa enligt motionärerna anpassas till de ekonomiska förutsättningarna i landet. I motion U526 (fp) föreslås att regeringen skall ta initiativet för att underlätta viseringsförfarandet för svenska medborgare som önskar besöka Baltikum.

Utskottet vill inledningsvis göra bedömningen att om den glädjande utvecklingen i Central- och Östeuropa fortsätter på samma gynnsamma sätt som hittills, kommer detta sannolikt att på sikt påverka de svenska viseringsbestämmelserna i förhållandet till länderna i regionen. Utskottet kan ansluta sig till motionärernas åsikt om det önskvärda i att en likabehandling av resenärer från Väst- och Östeuropa med tiden skall bli möjlig. Med hänsyn till att de skilda utgångslägen och förutsättningar som för närvarande betingar viseringsbestämmelserna kommer att bestå under avsevärd tid, måste dock enligt utskottets mening ett arbete på att förenkla och avskaffa viseringsbestämmelserna ske gradvis och under hänsynstagande till samtliga faktorer i vår omvärld.

Särskild hänsyn bör enligt utskottets mening tas till de nordiska ländernas samverkan inom ramen för den nordiska passkontrollöverenskommelsen. Genom denna är den reguljära gränskontrollen mellan de nordiska länderna upphävd. För att det passfria gränsöverskridandet i Norden skall fungera är det angeläget att våra länder i så stor utsträckning som möjligt tillämpar enhetliga viseringsregler. I dag tillämpar flertalet nordiska länder viseringstvång gentemot majoriteten av länderna i Central- och Östeuropa. Ett samråd pågår emellertid enligt vad utskottet inhämtat i den nordiska länderkretsen om möjligheterna till en förändrad viseringsordning i detta avseende.

Riksdagen har fastslagit att Sverige skall ha en reglerad invandring. Viseringar är ett viktigt instrument för att förhindra en okontrollerad invandring till Sverige. Om viseringsplikt föreligger kan behövliga skärpningar eller lättnader införas med kort varsel. Möjlighet finns också att genom viseringsplikten utöva en viss kontroll över den tidvis omfattande illegala försäljning som vissa östeuropeiska turister ägnar sig åt i Sverige. Från några av länderna i Central- och Östeuropa finns dessutom ett betydande utvandringstryck, vilket enligt utskottets åsikt gör det motiverat att ännu någon tid bibehålla viseringstvånget. I

förening med de numera helt liberaliserade utresereglererna i de östeuropeiska länderna skulle en generell viseringsfrihet för resor till Sverige kunna uppfattas som en signal om fri invandring.

En betydande illegal invandring av tredjelandsmedborgare sker via några av länderna i Central- och Östeuropa. Denna omständighet måste också vägas in vid en avveckling av viseringstvänet. En väsentlig förutsättning för viseringsfrihet med Sverige inträder, om länderna i Central- och Östeuropa ansluter sig till FN:s flyktingkonvention som ligger till grund för Sveriges och andra västländers flyktingpolitik. Det blir i sådant fall möjligt att tillämpa principen om första asylland även gentemot de östeuropeiska länderna. För närvarande är bara Ungern anslutet till flyktingkonventionen. Polen har utan att ha anslutit sig till flyktingkonventionen nu kommit att anses som första asylland.

Som ett första steg att förbilliga och förenkla viseringsrutinerna har Sverige t.ex. redan föreslagit några av länderna att på ömsesidig basis avskaffa viseringsavgifterna. I något fall har detta avvisats, i något fall inväntas svar. Den svenska viseringsavgiften, som tas ut i svenska kronor, är densamma överallt där den tillämpas. Det innebär att i länder med mycket stark inflation, som t.ex. i Polen, kommer kostnaden uttryckt i lokal valuta för en svensk visering att öka snabbt. Hänsyn har från svensk sida tagits till detta, t.ex. just i Polen, där avgiften i lokal valuta trots inflationen legat fast sedan mitten av förra året. För närvarande utgör avgiften endast cirka en tredjedel av vad den skulle ha varit om den rådande växelkursen tillämpats. Att Sverige ensidigt skulle avskaffa viseringsavgiften är inte aktuellt.

Viseringsbestämmelser tillämpas normalt ömsesidigt. Det betyder att man på svensk sida bör vara beredd att tillämpa samma rutiner för besökare från ett östland som man vill skall gälla för egna medborgares resor till landet i fråga. Därav följer att även förslag om att verka för lättnader för svenska resenärer till Sovjetunionen inkl. Baltikum måste bedömas i ljuset av de resonemang som redovisats ovan.

Med hänsyn till det anförda förklarar utskottet yrkande 15 i motion U518 (c) och motion U526 (fp) besvarade.

Samarbete med Baltikum

Utskottet har i detta betänkande delat upp behandlingen av motionerna efter det berörda samarbetets art snarare än utifrån geografiska kriterier. En sådan uppläggning är motiverad av det förhållandet att Central- och Östeuropa i flertalet motioner behandlas som en helhet. Endast i ett avseende blir i motionerna en geografisk princip dominerande, och det gäller samarbetet med Baltikum. Att så är fallet beror enligt utskottets mening på det särskilda engagemang som finns i det svenska samhället för de baltiska ländernas demokrati- och frihetssträvanden. Utskottet finner det naturligt att låta detta speciella förhållande också återspeglas i betänkandet, i synnerhet som förslagen om samarbete med Baltikum är talrika och varierade.

Utskottet behandlade utförligt Sveriges relationer till de baltiska republikerna i ett betänkande våren 1989 (1988/89:UU21). Där konsta-

terades bl.a. att "Sverige och de baltiska republikerna känner en samhörighet, betingad av geografiska, historiska och kulturella skäl. Det är därför för Sverige särskilt glädjande att den nya sovjetiska politiken bland annat fört med sig en möjlighet för de baltiska republikerna att ge uttryck åt nationella och folkliga strävanden." Utskottet vill självfallet åter understryka denna bedömning.

Mindre än ett år har gått sedan detta skrevs, och under denna korta tid har större förändringar ägt rum i Europa än under hela den övriga efterkrigsperioden. En grundläggande faktor bakom denna snabba utveckling har varit den sovjetiska ledningens strategi att söka övervinna den ekonomiska krisen i landet genom en djärv demokratisering av det politiska systemet och hela samhället i Sovjetunionen. Också den sovjetiska utrikespolitiken har fått det uttalade målet att tjäna dessa syften. Det är bl.a. konsekvenserna av denna politik som givit så dramatiska resultat i Central- och Östeuropa. Den löftesrika sovjetiska reformprocessen innehåller fortfarande oklarheter och motsägelsefyllda element, men för varje nytt steg som där tas mot demokrati ter sig återgången till den gamla ordningen alltmer osannolik.

För Baltikum del innebär den fortgående demokratiseringen att frågan om de baltiska republikernas självständighet och nationella oberoende alltmer ställs på sin spets. Den deklaration som Litauens folkförsamling den 11 mars avgav om att litauerna vill utöva sin rätt till nationellt självbestämmande genom en självständig stat uttrycker en stark folklig vilja. Utskottet ställer sig bakom regeringens uttalande i anledning därav om att vi på svensk sida utgår från att det litauiska folkets legitima rätt till nationellt självbestämmande skall uppfyllas i enlighet med bestämmelserna och andemeningen i Helsingforsdokumentet. Utskottet vill här också ställa sig bakom vad statsministern efter sammanträde med utrikesnämnden den 28 mars uttalade, nämligen att allt våld eller hot om våld är oacceptabelt. Ingripande av sovjetisk militär i Litauen riskerar att förvärra ett redan allvarligt läge. Händelseutvecklingen ger därför anledning till betydande oro.

Sveriges speciella möjligheter att som grannland bistå de baltiska folken får en särskild relevans när deras självständighet ökar. Utskottet anser att detta är ett förhållande som generellt bör beaktas i de fortsatta diskussionerna om svenskt samarbete med Baltikum, även om utvecklingen nu går så snabbt att någon entydig situationsbeskrivning knappast kan läggas till grund för behandlingen av de i motionerna framförda förslagen. Utskottet utgår därför ifrån att regeringen noga följer utvecklingen i syfte att utarbeta en beredskap till utvidgade svenska insatser.

Ekonomiskt stöd

I två motioner framförs förslag om allmänt ekonomiskt stöd till Baltikum. I yrkande 1 i motion U514 (m) föreslås ett särskilt samarbetsprogram för Baltikum inom ramen för Östeuropapolitiken. De flesta i östsamarbetet förekommande inslagen speciellt utformade för baltiska behov finns med bland förslagen.

Utskottet konstaterar att i det av regeringen föreslagna programmet om en miljard kronor för samarbete med Central- och Östeuropa förekommer Baltikum som mottagare på de flesta aktuella samarbetsområden. Något behov av ett särskilt samarbetsprogram just för Baltikum anser utskottet därför inte föreligga.

Yrkande 1 i motion U514 (m) avstyrks därmed.

Enligt yrkande 2 (delvis) i motion U237 (fp) föreslås att svenska staten bör medverka till att de baltiska länderna får del av förmånliga lån.

Utskottet konstaterar att den pågående ekonomiska decentraliseringen i Sovjetunionen paradoxalt nog har haft en för Baltikum negativ konsekvens vad beträffar möjligheterna att finansiera samarbetet med väst. Med hänvisning till överförandet av allt fler ekonomiska beslut till unionens delrepubliker anser sig den centrala sovjetiska utrikeshandelsbanken i Moskva enligt vad utskottet inhämtat ej längre kunna ansvara för de betalningsåtaganden som görs av baltiska företag i samband med importaffärer. Någon annan kreditvärdig instans som skulle kunna göra motsvarande åtaganden finns för närvarande inte. Denna situation innebär således att de baltiska importörerna ej kan anses ha en ställning som gör det möjligt för EKN att bevilja svenska exportkreditgarantier. Utan dylika garantier är svensk bankfinansiering över huvud taget svår att ordna för affärer med Baltikum.

Genom denna utveckling på vägen mot ekonomisk självständighet har alltså de baltiska länderna, just när svenskt stöd är motiverat, hamnat i en från finansieringssynpunkt betydligt sämre situation än tidigare.

Utskottet finner det angeläget att regeringen skyndsamt utreder vilka alternativa vägar som är möjliga för att i denna situation erbjuda Baltikum möjligheter till ett ökat samarbete med det svenska näringslivet.

Med det anförda anser utskottet yrkande 2 i denna del i motion U237 (fp) besvarat.

Utbildningsstöd och kultursamarbete

I motionerna framförs en lång rad förslag om stöd till olika utbildningsinsatser. I tre yrkanden, nämligen yrkande 8 i motion U237 (fp), yrkande 4 i motion U536 (c) och i motion U539 (m) föreslås stöd till uppbyggandet av ett agrart kunskaps- och utbildningscentrum i Estland i syfte att underlätta återinförandet av familj jordbruket. Projektet har utarbetats i samarbete mellan svenska och estniska organisationer och forskningsinstitut. Även jordbruksdepartementet har bidragit till seminarier som led i förberedelserna av projektet.

I andra yrkanden föreslås ett varierat stöd till ungdomar, studenter och färdiga specialister inom ämnen som miljövärd, ekonomi och förvaltning, såväl i Baltikum genom att där ordna seminarier som i Sverige genom att i stor skala inbjuda baltiska deltagare till svenska konferenser och seminarier. Även speciella utbildningsinsatser i Sverige föreslås. Det gäller motion U507 (fp), yrkande 2 (delvis) i motion

U237 (fp) och yrkandena 3 och 6 i motion U536 (c). I motion U535 (s) föreslås en satsning på forskning vid baltiska universitet, och i yrkande 6 i motion U514 (m) föreslås en gästprofessur i ekonomi vid universitetet i Tartu. I yrkande 2 i motion U210 (c) föreslås samarbete mellan lärarhögskolan i Malmö och Tallinns pedagogiska institut.

Om samtliga dessa yrkanden vill utskottet framhålla att utbildningsområdet intar en prioriterad plats i det samarbete med Central- och Östeuropa som regeringen föreslagit. För Baltikum liksom för Central- och Östeuropa generellt gäller det i första hand sådana insatser som är av relevans för att förbättra miljön och underlätta övergången till ett demokratiskt och marknadsorienterat samhälle. Utskottet stöder denna allmänna inriktning och vill därtill understryka att hela det svenska samhället med alla dess enskilda organisationer och föreningar kan göra en betydande insats för att öka person- och erfarenhetsutbytet mellan Sverige och de baltiska länderna. Utbildningsbehoven gäller i hög grad just praktiska erfarenheter av fungerande institutioner, varför företag och organisationer kan göra en stor insats genom att erbjuda praktikplatser.

En administrativ ordning för beredningen av de med statligt svenskt stöd finansierade insatserna har nu tagit form på sätt som utskottet ovan skildrat. Det är denna beredningsorganisations uppgift att göra de närmare prioriteringar och avvägningar som erfordras för en fördelning av det statliga stödet. Det bör enligt utskottets mening inte vara riksdagens uppgift att uttala sig om enskilda projektförslag, vilkas prövning naturligen hör hemma i denna beredning.

Därmed betraktas yrkandena 3, 4 och 6 i motion U536 (c), yrkande 2 i denna del och yrkande 8 i motion U237 (fp), motionerna U507 (fp), U535 (s), U539 (m), yrkande 2 i motion U210 (c) samt yrkande 6 i motion U514 (m) som besvarade.

I motion U527 (fp) föreslås ett stöd till svenskundervisningen på Nuckö i svenskbygden i Estland. Förslaget återspeglar det intresse som finns inte bara i svenskbygderna och inte bara i Estland utan generellt i Baltikum för att förbättra möjligheterna att studera svenska. Utskottet noterar att Svenska institutet har mottagit ett stort antal förfrågningar om stöd till svenskundervisning i form av läromedel och gästföreläsningar. Önskemål om att ordna sommarkurser i svenska med hjälp av utsända svenska lärare har också framförts till institutet.

Svenska institutets möjligheter att möta denna efterfrågan inom ramen för den normala budgeten är emellertid enligt vad utskottet inhämtat begränsade. Något särskilt anslag för stöd till svenskundervisning i Baltikum finns ej, utan institutets insatser får avvägas mot stödet till svenskundervisningen i resten av världen. Någon anslagsökning som gör det möjligt att ta hänsyn till den kraftigt ökade efterfrågan från Baltikum har inte heller skett. Det är enligt utskottets mening önskvärt att vissa resurser tillförs för detta syfte. Utskottet finner det därför naturligt att ett stöd via institutet till svenskundervisning i

Baltikum tas upp till prövning inom den del av det planerade östsamarbetet som anslås till området kultur, information, utbildning och forskning.

Utskottet anser därmed motion U527 (fp) besvarad.

Ett sätt att möjliggöra utbildning och erfarenhetsutbyte för ungdomar från Baltikum är att erbjuda möjligheten till feriearbete eller annat temporärt arbete i Sverige. Ett sådant förslag framförs i yrkande 11 i motion U237 (fp). Utskottet noterar att regeringen i regeringsförklaringen uttalat sin avsikt att snabbt utreda möjligheterna för unga balter att temporärt arbeta och praktisera i Sverige. Enligt vad utskottet inhämtat pågår för närvarande arbetet på att utforma ett förslag härom, enligt vilket sådana möjligheter i viss omfattning kommer att föreligga.

Utskottet betraktar därmed yrkande 11 i motion U237 (fp) som besvarat.

Hälso- och sjukvård

I några motioner lämnas förslag till insatser på hälso- och sjukvårdsområdet, bl.a. med hänvisning till den hälsofara som miljöförstörelsen utgör. I motion U528 (fp) föreslås att ett åtgärdsprogram skall utarbetas i samarbete med hälsoministerierna i Baltikum. Programmet skall enligt motionärerna omfatta sjukvårdsutbildning och erfarenhetsutbyte och kanalisering av överbliven sjukvårdsutrustning till Baltikum. Enligt yrkande 12 i motion U237 (fp) föreslås att barn från Baltikums mest miljöförstörda områden skall få möjlighet att komma till Sverige under kortare perioder för att få möjlighet att förbättra sin hälsa.

Utskottet konstaterar att medan miljöområdet som sådant fått hög prioritet i det svenska östsamarbetet, har något direkt statligt stöd till hälso- och sjukvård ej planerats. Med hänsyn till behovet att för effektivitetens skull koncentrera det statligt finansierade samarbetet med Baltikum till vissa prioriterade huvudområden, så som skett i regeringens förslag, kan utskottet inte för närvarande tillstyrka att ett åtgärdsprogram för hälso- och sjukvårdsstöd också utarbetas för detta samarbete. Utskottet vill i stället peka på detta angelägna område som väl lämpat för insatser genom frivilliga organisationer och även genom landstingen, inom de gränser som gäller för dessas kompetens.

Med det anförda avstyrker utskottet motion U528 (fp) och yrkande 12 i motion U237 (fp).

Transporter och kommunikation

I yrkande 1 i motion U536 (c) föreslås förbättrade flygkommunikationer till de baltiska huvudstäderna, och i yrkande 2 i samma motion föreslås förbättrade färjeförbindelser. Enligt vad utskottet inhämtat kommer såväl SAS som Aeroflot att öka sina flygningar mellan Stockholm och Tallinn. Inom kort kommer det enligt planerna att finnas en direkt förbindelse sex dagar i veckan mellan de två städerna. Också

mellan Riga och Stockholm kommer trafiken enligt planerna att nå ungefärligen samma turtäthet, men i detta fall kommer förbindelserna tills vidare att gå dels via Tallinn, dels via Köpenhamn. Några konkreta planer på flygförbindelser mellan Stockholm och Vilnius föreligger såvitt utskottet kunnat inhämta för närvarande inte.

Också vad gäller färjetransporter ökar förbindelserna. En reguljär färjeförbindelse med tre turer i veckan kommer att öppnas mellan Stockholm och Tallinn senare i år. Härtill kommer kryssningsförbindelser såväl till Tallinn som Riga under sommaren.

Med det anförda anser utskottet yrkandena 1 och 2 i motion U536 (c) besvarade.

I yrkande 9 i motion U514 (m) föreslås att regeringen skall ta initiativ till en utbyggnad av telefonförbindelserna mellan Sverige och Baltikum. Kontakter pågår enligt vad utskottet inhämtat för närvarande mellan berörda telemyndigheter. Bakgrunden är att tekniska förutsättningar redan anses föreligga för en väsentlig utvidgning av antalet telefonlinjer och även för en automatisering av förbindelserna.

Utskottet noterar med tillfredsställelse den utveckling av transporter och kommunikationer mellan Sverige och Baltikum som nu pågår. Den ligger i samtliga parters intresse och kommer att underlätta ett utbyggt samarbete i regionen.

Med det anförda anser utskottet yrkande 9 i motion U514 (m) besvarat.

Parlamentariska kontakter

I några motioner föreslås utvidgade parlamentariska kontakter med Baltikum. I yrkande 3 i motion U551 (vpk) föreslås att riksdagen skall utveckla de bilaterala kontakterna med de baltiska parlamenten. Förutsättningarna härför har enligt utskottets mening ökat väsentligt sedan fria och demokratiska val till de tre baltiska parlamenten nyligen hållits. Under föregående år besökte riksdagens konstitutionsutskott Lettland och Litauen. Under innevarande år planerar riksdagens talmän med en delegation samt därtill ytterligare utskott att besöka Baltikum. Utskottet noterar med tillfredsställelse talmannens planer på att inbjuda delegationer från de tre nyvalda baltiska parlamenten till Sverige. Utskottet ansluter sig till motionärens bedömning att en fortsatt breddning av de parlamentariska kontakterna är önskvärd och konstaterar att en utveckling i denna riktning äger rum.

Därmed anser utskottet yrkande 3 i motion U551 (vpk) som besvarat.

I yrkande 1 i motion U237 (fp) föreslås att Sverige skall i kontakterna med de övriga medlemsländerna i *Nordiska rådet* verka för att de baltiska unionsrepublikerna inbjuds att delta i Nordiska rådets verksamhet. Utskottet behandlade kontakterna mellan de baltiska folkfronterna och Nordiska rådet föregående år (1989/90:UU9). Utskottet hänvisade då till de kontakter som höll på att tas mellan Nordiska rådet och Högsta Sovjet i Moskva. President Gorbatsjovs initiativ under

besöket i Helsingfors i oktober 1989 gav en impuls till dessa kontakter, men redan dessförinnan hade Nordiska rådets presidium givit presidiesekreteraren i uppdrag att utarbeta konkreta förslag till hur Nordiska rådets kontakter med parlamentariker i Baltikum och Sovjetunionen skulle kunna utvecklas. Efter besök av presidiesekreteraren i Moskva i slutet av året beslöts vid Nordiska rådets session i Reykjavik att en delegation skulle besöka Moskva och de baltiska länderna i syfte att diskutera fortsatta kontakter.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att förbindelserna mellan Nordiska rådet och de folkvalda församlingarna i Sovjetunionen och i Baltikum utvecklas. Utskottet vill göra samma hänvisning som föregående år, nämligen att det inte finns någon anledning för Sveriges riksdag att ta några initiativ i denna fråga. Det är en uppgift för Nordiska rådet självt att driva den vidare.

Med det anförda avstyrker utskottet yrkande 1 i motion U237 (fp).

I motion U525 föreslås att Estland, Lettland och Litauen ges gäststatus i Europarådet. En sådan åtgärd skulle enligt motionärerna understryka det europeiska intresset av kontakter med de tre länderna och markera vår positiva hållning till den utveckling som nu äger rum.

Utskottet konstaterar att fyra länder erhöll gäststatus i Europarådets parlamentariska församling under 1989, nämligen Polen, Ungern, Jugoslavien och Sovjetunionen. Sedan dess har Tjeckoslovakien och Bulgarien ansökt om sådan gäststatus.

Någon gäststatus utöver den som gäller i den parlamentariska församlingen förekommer ej i Europarådet. Utskottet anser det vara den parlamentariska församlingens uppgift att själv fatta beslut om eventuella erbjudanden om sådan gäststatus.

Utskottet avstyrker därmed motion U525 (fp).

Övrigt

I yrkande 14 i motion U237 (fp) föreslås inrättande i Sverige av någon slags *informationsfunktion för att hjälpa gästande balter i Sverige* till rätta och lotsa dem till de organisationer och institutioner de önskar få kontakt med. Utskottet konstaterar i anledning av detta förslag att besökare från Baltikum naturligtvis har samma möjligheter att få hjälp med kontakter med olika organ i Sverige som besökare från andra länder. Därtill finns det som motionärerna själva påpekar särskilda möjligheter till hjälp genom insatser från t.ex. de exilbaltiska organisationerna i Sverige. En förstärkt svensk närvaro i Baltikum, möjligen i form av informationskontor eller någon annan form av informationsservice, skulle också på ett tidigt stadium kunna hjälpa blivande resenärer till rätta. Utskottet utesluter inte att ytterligare former för att tillgodose detta behov kan komma att aktualiseras, men finner det inte motiverat att för närvarande tillstyrka någon utredning om informationsfunktion för baltiska besökare i Sverige.

Med det anförda avstyrker utskottet yrkande 14 i motion U237 (fp).

I yrkande 5 i motion U514 föreslås att Sverige bör verka för att en *gemensam kommission av historiker* från Sverige och Baltikum upprättas för att gå igenom relationerna mellan Sverige och de baltiska länderna under 1930- och 1940-talen. Ehuru kommissionen enligt motionärerna bör vara fristående bör den kunna finansieras med medel avsedda för samarbetet med Baltikum. Utskottet ser positivt på ökat samarbete mellan svenska och baltiska historiker. Utskottet vill inte utesluta att bidrag till historieforskningen skulle kunna ingå i insatser till stöd för forskningen, men det är enligt utskottets mening ej motiverat att göra något uttalande om just motionärernas förslag i förhållande till andra projekt som kan bli aktuella i beredningen av ett dylikt samarbete.

Med det anförda anser utskottet yrkande 5 i motion U514 (m) besvarat.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *Sveriges deltagande i stabiliseringsåtgärder för Polen*

att riksdagen förklarar yrkande 7 i motion 1989/90:U517 besvarat med vad utskottet anför,

2. beträffande *Sveriges medverkan i överbrygningslån till Ungern*

att riksdagen avslår yrkande 8 i motion 1989/90:U517,

3. beträffande *Sveriges deltagande i europeiska utvecklingsbanken (EBRD)*

att riksdagen förklarar yrkande 6 i motion 1989/90:U517 besvarat med vad utskottet anför,

4. beträffande *östsamarbetets allmänna inriktning*

att riksdagen förklarar yrkandena 1 och 8 i motion 1989/90:U249, yrkande 14 i motion 1989/90:U518 samt yrkande 1 i motion 1989/90:U551 besvarade med vad utskottet anför,

5. beträffande *införandet av marknadsekonomiska institutioner*
att riksdagen avslår yrkandena 1 och 9 i motion 1989/90:U517,
res. 1 (m)

6. beträffande *stöd till uppbyggnaden av demokratiska partier*
att riksdagen förklarar motion 1989/90:U508 och yrkande 4 i motion 1989/90:U517 besvarade med vad utskottet anför,

7. beträffande *fraktbidrag*

att riksdagen förklarar yrkande 10 i motion 1989/90:U237 och yrkande 9 i motion 1989/90:U249 besvarade med vad utskottet anför,

8. beträffande *stöd till uppbyggnad på det kyrkliga området*

att riksdagen förklarar yrkande 3 i motion 1989/90:U517 besvarat med vad utskottet anför,

9. beträffande *stöd till uppbyggande av en fri press*

att riksdagen förklarar yrkande 2 i motion 1989/90:U517 och ifrågavarande del av yrkande 4 i motion 1989/90:U518 besvarade med vad utskottet anfört,

10. beträffande *förbindelser mellan sydöstra Sverige och Öst-europa samt Baltikum*

att riksdagen förklarar yrkande 4 i motion 1989/90:A12 och yrkande 6 i motion 1989/90:A117 besvarade med vad utskottet anfört,

11. beträffande *bilaterala kontakter mellan de parlamentariska organen i Sovjetunionen och Sverige*

att riksdagen förklarar yrkande 2 i motion 1989/90:U551 besvarat med vad utskottet anfört,

12. beträffande *östsamarbetets organisation inom den svenska förvaltningen*

att riksdagen förklarar yrkande 2 i motion 1989/90:U249, yrkande 12 i motion 1989/90:U517 och yrkande 12 i motion 1989/90:U637 besvarade med vad utskottet anfört,

13. beträffande *inriktningen av svenskt miljösamarbete*

att riksdagen förklarar yrkande 6 i motion 1989/90:U208, yrkande 1 i motion 1989/90:U218, yrkande 1 i motion 1989/90:U232 samt ifrågavarande del av yrkande 2 i motion 1989/90:U657 besvarade med vad utskottet anfört,

14. beträffande *miljösamarbete på regional och kommunal nivå*

att riksdagen förklarar yrkande 2 i motion 1989/90:U232, motion 1989/90:U543 samt ifrågavarande del av yrkande 2 i motion 1989/90:U657 besvarade med vad utskottet anfört,

15. beträffande *Wisla-projektet i Polen*

att riksdagen förklarar yrkande 3 i motion 1989/90:U242, yrkande 4 i motion 1989/90:U249 samt ifrågavarande del av yrkande 3 i motion 1989/90:U518 besvarade med vad utskottet anfört,

16. beträffande *stöd till Svensk-polska miljöföreningens projekt*

att riksdagen förklarar yrkande 5 i motion 1989/90:U249 besvarat med vad utskottet anfört,

17. beträffande *kärnkraftverket Ignalina*

att riksdagen förklarar yrkande 4 i motion 1989/90:U208 besvarat med vad utskottet anfört,

18. beträffande *inrättande av en europeisk miljöfond*

att riksdagen avslår yrkande 5 i motion 1989/90:U220 och yrkande 10 i motion 1989/90:U637,

res. 2 (c, mp)

19. beträffande *s.k. mjuka krediter*

att riksdagen avslår motion 1989/90:U230 och ifrågavarande del av yrkande 3 i motion 1989/90:U518 och förklarar motion 1989/90:U207 besvarad med vad utskottet anfört,

res. 3 (c, mp)

20. beträffande *skuldbyte för satsningar på miljövårdsprojekt*

att riksdagen avslår yrkande 3 i motion 1989/90:U249 och yrkande 5 i motion 1989/90:U518,

21. beträffande *Sveriges exportråds roll för samarbete mellan svenska småföretag och Polen, DDR och Baltikum*,
att riksdagen förklarar yrkande 16 i motion 1989/90:U518 besvarat med vad utskottet anfört,

22. beträffande *utökad stipendiatverksamhet och forskarutbyte*
att riksdagen förklarar yrkandena 6 och 7 i motion 1989/90:U249, yrkande 5 i motion 1989/90:U517 samt ifrågavarande del av motion 1989/90:U505 besvarad med vad utskottet anfört,

23. beträffande *vidgat kulturutbyte mellan konstnärliga organisationer*

att riksdagen förklarar ifrågavarande del av motion 1989/90:U505 besvarad med vad utskottet anfört,

24. beträffande *samarbete i fråga om högre utbildning*
att riksdagen förklarar yrkande 3 i motion 1989/90:U550 besvarat med vad utskottet anfört,

25. beträffande *kunskapsöverföring på skolans område*
att riksdagen avslår motion 1989/90:U231,

26. beträffande *snabb hjälp till Polens barn*
att riksdagen förklarar motion 1989/90:U209 besvarad med vad utskottet anfört,

27. beträffande *nödhjälp till Rumänien*
att riksdagen förklarar yrkande 10 i motion 1989/90:U249 besvarat med vad utskottet anfört,

28. beträffande *viseringsbestämmelser*
att riksdagen förklarar yrkande 15 i motion 1989/90:U518 och motion 1989/90:U526 besvarade med vad utskottet anfört,

29. beträffande *särskilt samarbetsprogram för Baltikum*
att riksdagen avslår yrkande 1 i motion 1989/90:U514,

30. beträffande *förmånliga lån till Baltikum*
att riksdagen förklarar yrkande 2 i denna del i motion U237 besvarat med vad utskottet anfört,

31. beträffande *agrart kunskaps- och utbildningscentrum i Estland*

att riksdagen förklarar yrkande 8 i motion 1989/90:U237, yrkande 4 i motion 1989/90:U536 och motion 1989/90:U539 besvarade med vad utskottet anfört,

32. beträffande *utbytesprogram med Baltikum*
att riksdagen förklarar yrkande 2 i motion 1989/90:U210, yrkande 2 i denna del i motion 1989/90:U237, motion 1989/90:U507, yrkande 6 i motion 1989/90:U514, motion 1989/90:U535, yrkandena 3 och 6 i motion 1989/90:U536 besvarade med vad utskottet anfört,

33. beträffande *svenskundervisningen på Nuckö*
att riksdagen förklarar motion 1989/90:U527 besvarad med vad utskottet anfört,

34. beträffande *temporärt arbete för ungdomar från Baltikum*
att riksdagen förklarar yrkande 11 i motion 1989/90:U237 besva-
rat med vad utskottet anfört,

35. beträffande *åtgärdsprogram för hälso- och sjukvård*
att riksdagen avslår yrkande 12 i motion 1989/90:U237 och
motion 1989/90:U528,

res. 8 (fp)

36. beträffande *förbättrade flyg- och färjeförbindelser med Balti-
kum*

att riksdagen förklarar yrkandena 1 och 2 i motion
1989/90:U536 besvarade med vad utskottet anfört,

37. beträffande *förbättrade teleförbindelser med Baltikum*
att riksdagen förklarar yrkande 9 i motion 1989/90:U514 besva-
rat med vad utskottet anfört,

38. beträffande *vidgade parlamentariska kontakter med
Baltikum*

att riksdagen förklarar yrkande 3 i motion 1989/90:U551 besva-
rat med vad utskottet anfört,

39. beträffande *inbjudan till Baltikum att delta i Nordiska rådets
verksamhet*

att riksdagen avslår yrkande 1 i motion 1989/90:U237,

40. beträffande *gäststatus för Baltikum i Europarådet*
att riksdagen avslår motion 1989/90:U525,

res. 9 (mp)

41. beträffande *informationsfunktion för baltiska besökare*
att riksdagen avslår yrkande 14 i motion 1989/90:U237,

42. beträffande *fristående historikerkommission*
att riksdagen förklarar yrkande 5 i motion 1989/90:U514 besva-
rat med vad utskottet anfört.

Stockholm den 3 april 1990

På utrikesutskottets vägnar

Stig Alemyr

Närvarande: Stig Alemyr (s), Pär Granstedt (c), Evert Svensson (s), Maj
Britt Theorin (s), Alf Wennerfors (m), Karl-Erik Svartberg (s), Axel
Andersson (s), Nils T Svensson (s), Inger Koch (m), Karl-Göran
Biörsmark (fp), Birgitta Hambræus (c), Bertil Måbrink (vpk), Kristina
Svensson (s), Anneli Hulthén (s), Eva Björne (m), Håkan Holmberg
(fp) och Marianne Samuelsson (mp).

Reservationer

1. Införandet av marknadsekonomiska institutioner (mom. 5)

Alf Wennerfors, Inger Koch och Eva Björne (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar med "Utskottet finner det" och slutar med "i motion U517 (m)." bort ha följande lydelse:

Utskottet delar samtidigt den uppfattning som framförs i motion U517 att en snabb övergång till marknadsekonomi är nödvändig för att åstadkomma den ekonomiska tillväxt som behövs för att möta människornas förväntningar om förbättrade levnadsvillkor. På annat sätt kan inte heller resurser frigöras för att förbättra den katastrofalt försummade miljön och andra eftersatta sektorer. Signalen från Sverige måste vara entydig när det gäller reforminriktningen. Att försöka ge intrycket att en blandekonomi mellan socialism och marknadsekonomi kan fungera vore negativt. Avreglering, privatisering och skattesänkningar måste vara huvudinriktningen.

Hjälp- och stödinsatser bör inriktas på att stärka det civila samhället. Så mycket som möjligt bör kanaliseras vid sidan av de statliga strukturerna. Sverige måste bli en kraft som stärker fria och frivilliga samarbetsformer.

För framväxten av en marknadsekonomi måste kapitalismens institutioner byggas upp. Det gäller penningväsende, kreditväsende, börs- och aktiehandel, liksom hela det institutionella lagkomplexet. Sådana insatser är mycket angelägna och måste ske snabbt.

Utskottet tillstyrker således yrkandena 1 och 9 i motion U517.

dels att utskottets hemställan i moment 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *införandet av marknadsekonomiska institutioner* att riksdagen med bifall till yrkandena 1 och 9 i motion 1989/90:U517 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Inrättande av en europeisk miljöfond (mom. 18)

Pär Granstedt (c), Birgitta Hambræus (c) och Marianne Samuelsson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 21 som börjar med "Eftersom intresset" och slutar med "avstyrks därmed." bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i motionärernas bedömning att en särskild fond för miljöstöd till Östeuropa bör inrättas. Allteftersom fakta kommer fram om den katastrofala miljösituationen i de östeuropeiska länderna blir det uppenbart att en lösning av miljökrisen är en förutsättning för att den nyupprättade demokratin skall bli stabil. En ekonomisk omställning som inte tar hänsyn till miljöaspekterna kommer att leda till

miljöbetingade konflikter som hotar såväl hälsa och välfärd hos ländernas befolkningar som stabiliteten i hela regionen. Därmed kommer fortsatt miljökris i dessa områden att hota Sverige inte bara direkt, genom överföring av luft- och vattenföroreningar, utan också indirekt, genom att fred och samarbete i Sveriges närområde kan komma i fara. En successiv överföring av svenska resurser till miljöstöd av alla slag till Östeuropa kan lämpligen ske genom inrättande av en särskild europeisk miljöfond på sätt som motionärerna föreslår.

Utskottet tillstyrker således yrkande 5 i motion U220 och yrkande 10 i motion U637.

dels att utskottets hemställan i moment 18 bort ha följande lydelse:

18. beträffande *inrättande av en europeisk miljöfond*

att riksdagen med bifall till yrkande 5 i motion 1989/90:U220 och yrkande 10 i motion 1989/90:U637 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. S.k. mjuka krediter (mom. 19)

Pär Granstedt (c), Birgitta Hambræus (c) och Marianne Samuelsson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 22 som börjar med "Finansiering av" och på s. 23 slutar med "anses besvarad." bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som kommer till uttryck i motionerna, nämligen att det är angeläget att mjuka krediter kan ställas till förfogande för att finansiera ett svensk-polskt samarbete, inte minst på miljöområdet. Den lösning som skisseras i motion U230 (c) med ett särskilt kreditinstitut som lånar upp pengar på den öppna marknaden och där biståndsinslaget består av statliga räntesubventioner och förlustgarantier finner utskottet väl kunna tillgodose ett sådant behov.

Vad utskottet nu anfört bör med tillstyrkande av motionerna U207, U230 och yrkande 3 i nu aktuell del i motion U518 ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan i moment 19 bort ha följande lydelse:

19. beträffande *s.k. mjuka krediter*

att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:U207, 1989/90:U230 och ifrågakvarande del av yrkande 3 i motion 1989/90:U518 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. Skuldbyte för satsningar på miljövårdsprojekt (mom. 20)

Pär Granstedt (c), Karl-Göran Biörsmark (fp), Birgitta Hambræus (c), Håkan Holmberg (fp) och Marianne Samuelsson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 23 som börjar med "Att Sverige" och på s. 24 slutar med "samarbete upprätthålls." bort utgå.

dels att den del av utskottets yttrande på s. 24 som börjar med "Vad beträffar" och slutar med "motion U518 (c)." bort ha följande lydelse:

Detta bör dock inte hindra Sverige ifrån att, så som föreslås i motionen, ingå bilateralt avtal om skuldbyten för att främja miljöinsatser i exempelvis Polen och DDR. Regeringen bör ta upp detta i de förhandlingar som föranleds av det planerade östbiståndet och också om nödvändigt ta initiativ till förändring av EKN:s stadga.

Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med tillstyrkande av yrkande 3 i motion U249 och yrkande 5 i motion U518 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan i moment 20 bort ha följande lydelse:

20. beträffande *skuldbyte för satsningar på miljövärdprojekt* att riksdagen med bifall till yrkande 3 i motion 1989/90:U249 och yrkande 5 i motion 1989/90:U518 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. Viseringsbestämmelser (mom. 28)

Pär Granstedt (c), Karl-Göran Biörsmark (fp), Birgitta Hambræus (c), Håkan Holmberg (fp) och Marianne Samuelsson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 27 som börjar med "Utskottet kan ansluta" och på s. 28 slutar med "U526 (fp) besvarade." bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer med motion U518 i att de svenska viseringsreglerna bör ses över i syfte att skapa samma möjligheter för medborgare från Östeuropa som för människor från Västeuropa att besöka Sverige. I den mån särskilda viseringsavgifter förekommer skall de, enligt motionärerna, anpassas till de ekonomiska förutsättningarna i landet. Utskottet instämmer i detta.

Med hänsyn till det ovan sagda tillstyrker utskottet yrkande 15 i motion U518 medan motion U526 anses besvarad.

dels att utskottets hemställan i moment 28 bort ha följande lydelse:

28. beträffande *viseringsbestämmelser* att riksdagen med bifall till yrkande 15 i motion 1989/90:U518 och med besvarande av motion 1989/90:U526 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

6. Litauens självständighetsförklaring (motiveringen)

Marianne Samuelsson (mp) anser att till den del av utskottets yttrande som på s. 29 slutar med "betydande oro" bör läggas:

Utskottet ställer sig helt bakom det litauiska parlamentets förklaring om självständighet på grundval av de jure kontinuitet som folkrättsligt icke varit avbruten trots den sovjetiska ockupationen. Utskottet anser att Sverige utan dröjsmål bör besvara det litauiska parlamentets värdjan av den 17 mars till alla demokratiska nationers regeringar om erkännande av 11 mars-beslutet och den nya regeringen genom att officiellt erkänna den litauiska självständigheten.

7. Särskilt samarbetsprogram för Baltikum (mom. 29)

1989/90:UU16

Alf Wennerfors, Inger Koch och Eva Björne (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 30 som börjar med "Utskottet konstaterar" och slutar med "avstyrks därmed." bort ha följande lydelse:

Utskottet vill för sin del framhålla att de nära mänskliga, kulturella och historiska band, etablerade genom sekler, som binder samman svenskarna och de baltiska folken ger Sverige ett särskilt ansvar att stödja de baltiska länderna i deras strävan efter frigörelse och politisk och ekonomisk utveckling. Sverige bör därför inom ramen för sin Östeuropapolitik upprätta ett särskilt samarbetsprogram för Baltikum.

Liksom i fråga om övriga Central- och Östeuropa är det renässansen för ett demokratiskt, pluralistiskt samhälle baserat på marknadsekonomi som måste stödjas. Det är därför naturligt att hjälpen i första hand måste förmedlas genom svenska organisationer och företag, universitet, politiska partier, folkrörelser, miljögrupper, vänorter etc. Sverige måste vara berett att dela med sig av sin kunskap och kompetens, sina företagar- och institutionella traditioner. Balter bör inbjudas för studier och praktik vid svenska universitet, organisationer och företag. Kulturutbytet mellan Baltikum och Sverige måste få ökat stöd.

Ett särskilt anslag på 100 milj.kr. bör inrättas för att finansiera samarbetet med Baltikum.

Yrkande 1 i motion U514 tillstyrks därmed.

dels att utskottets hemställan i moment 29 bort ha följande lydelse:

29. *beträffande särskilt samarbetsprogram för Baltikum*
att riksdagen med bifall till yrkande 1 i motion 1989/90:U514 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

8. Åtgärdsprogram för hälso- och sjukvård (mom. 35)

Karl-Göran Biörsmark och Håkan Holmberg (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 32 som börjar med "Utskottet konstaterar" och slutar med "U237 (fp)". bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att medan miljöområdet som sådant fått hög prioritet i det svenska östsamarbetet, har något direkt statligt stöd till hälso- och sjukvård hittills ej planerats. Med hänsyn till hälsoproblemens samband med den ofta katastrofala miljösituationen vore det dock enligt utskottets mening värdefullt om också satsningar på hälso- och sjukvård kunde få stöd från svenskt statligt håll. Här finns också goda möjligheter till samverkan med landsting och frivilliga organisationer, vilket innebär att kostnadskrävande dubbelarbete bör kunna undvikas. Detta bör ges regeringen till känna.

Med det anförda tillstyrker utskottet motion U528 och yrkande 12 i motion U237.

dels att utskottets hemställan i moment 35 bort ha följande lydelse:

35. beträffande *åtgärdsprogram för hälso- och sjukvård*
att riksdagen med bifall till yrkande 12 i motion 1989/90:U237
och motion 1989/90:U528 som sin mening ger regeringen till
känna vad utskottet anfört.

9. Gäststatus för Baltikum i Europarådet (mom. 40)

Marianne Samuelsson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 34 som börjar med "Någon gäststatus" och slutar med "motion U525 (fp)." bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning och utgår ifrån att regeringen på lämpligt sätt verkar för att de baltiska staterna bereds gäststatus i Europarådet.

Härmed tillstyrker utskottet motion U525.

dels att utskottets hemställan i moment 40 bort ha följande lydelse:

40. beträffande *gäststatus för Baltikum i Europarådet*
att riksdagen med bifall till motion 1989/90:U525 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilda yttranden

1. Wislaprojektet i Polen

Pär Granstedt (c), Karl-Göran Biörsmark (fp), Birgitta Hambræus (c), Håkan Holmberg (fp) och Marianne Samuelsson (mp) anför:

Wislaprojektet bör enligt vår mening tillmätas en särställning vad gäller det svenska och internationella miljöbiståndet till Polen. Dels har föroreningarna från floden Wisla en betydelse för föroreningen av Östersjön som framstår som helt unik, men som också är helt naturlig när man beaktar omständigheten att Wisla med bifloder tar hand om vanligen helt orenat avfall från nästan hela Polen och från de flesta av landets tunga industriområden. Dels har detta projekt nått en grad av konkretion vad gäller förberedelser, faktainsamling och förutsättningar för snabba insatser som inte torde motsvaras av något annat nu aktuellt miljöprojekt i landet. Det vore anmärkningsvärt om dessa omständigheter inte kom att få en avgörande betydelse för det svenska miljöbiståndets utformning.

2. Kompetensuppbyggnad och kunskapsöverföring

1989/90:UU16

Pär Granstedt och Birgitta Hambraeus (båda c) anför:

Vi delar uppfattningen att kompetensuppbyggnad och kunskapsöverföring är en förutsättning för effektiva insatser också på miljöområdet. Detta får dock inte innebära att konkreta miljöinsatser fördröjs, utan bör innebära att miljöbiståndet kompletteras med insatser för att bygga upp den erforderliga kompetensen.

3. De baltiska ländernas deltagande i Nordiska rådet

Pär Granstedt (c), Alf Wennerfors (m), Inger Koch (m), Karl-Göran Biörsmark (fp), Birgitta Hambraeus (c), Eva Björne (m), Håkan Holmberg (fp) och Marianne Samuelsson (mp) anför:

Givetvis är det Nordiska rådet självt som skall besluta i frågan om att ge de baltiska länderna möjlighet att följa rådets arbete. Vi anser dock att initiativ i frågan mycket väl kan tas från svenskt håll. De tre baltiska länderna har i dag fritt valda parlament och har alla uttryckt ett tydligt intresse för att på lämpligt sätt få knyta an till det nordiska samarbetet. Det är enligt vår mening angeläget att direkta kontakter mellan Nordiska rådet och de baltiska republikernas parlament upprättas utan någon onödig omväg över Moskva.

4. Fristående historikerkommission

Alf Wennerfors, Inger Koch och Eva Björne (alla m) anför:

En viktig del av frigörelseprocessen i öst är återvinnandet av den egna nationella historien. Lögner och förfalskningar som präglat historiedokumenteringen under årtionden rensas nu ut. Denna process är i full gång även i Sovjetunionen som ett led i perestrojkan och glasnost.

I en tid när andra är beredda att öppet diskutera sin historia måste också Sverige vara berett att diskutera sin. En klar syn på det som varit främjar förbindelserna mellan folken för framtiden. Sverige bör därför medverka till att en gemensam kommission av historiker från Sverige och Baltikum kommer till stånd för att gå igenom och öppet redovisa fakta kring relationerna mellan Sverige och de baltiska länderna under 1930- och 1940-talen. Kommissionen bör vara fristående och bestå av experter men bör kunna finansieras under anslaget Samarbetsprogram med Baltikum.